

**Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
Merkez Bankası**

Bülten

Mayıs 1988

No. 3

YÖNETİM KURULU

Başkan	Demirhan Sayiner
Başkan Yardımcıları	Aydın Aytaç (görevinden ayrıldı) Süleyman Ali
Yönetim Kurulu Üyeleri	Onur Borman Ertuğrul Güven Necdet Kaya Sezer Oktay Uslu

Sözleşmesi sona eren Başkan Yardımcısı Aydın Aytaç 14 Ekim 1987 tarihinden itibaren görevinden ayrılmıştır. Bakanlar Kurulunun E(K-2) 120-88 sayı ve 3 Şubat 1988 sayılı kararı ile Onur Borman, Ertuğrul Güven, Necdet Kaya Sezer ve Oktay Uslu'nun görevlerinin devamına karar verilmiştir.

ÖNSÖZ

K.K.T.C. Merkez Bankası Yasasının 44. maddesine göre, Banka Sayıştay denetiminden geçmiş yıllık Bilânço ile Kâr ve Zarar Hesabı ve faaliyet raporunu en geç üç ay içerisinde Resmi Gazetede yayımlamak durumundadır.

Ancak işaret etmek gerekir ki Yasada öngörülen Sayıştay denetimi henüz yapılmadığından söz konusu yasa hükmünün yerine getirilmesi şu anda mümkün değildir.

Bilineceği üzere Yasanın 45. maddesi altında çıkarılan bültenimizde Merkez Bankası faaliyetlerinin yanı sıra, Bilânço ve Kâr ve Zarar hesapları da periyodik olarak ele alınmakta ve ayrıca bankalara özgü güncel nitelikli bilgiler verilerek değerlendirilmeler yapılmaktadır. Bültenimizin 31 Aralık 1987 tarihinde sona eren üç aylık dönemi kapsayan bu sayısında da aynı yaklaşım kullanılmıştır.

Şimdi Yasanın 44. ve 45. maddeleri dışında, 1987 yıllığı adı altında ayrı bir yayının çıkarılmasına gerek olup olmadığı gündeme gelmektedir. Bu husus her yönüyle incelendikten sonra hem üç aylık bülten hem de yıllık rapor amaçlarına hizmet edecek tek bir metin hazırlanması, başka bir deyişle yıllık rapor muhtevasının bülten bünyesine dahil edilmesi görüşü hakim olmuş ve neticede bültenimizin bu sayısı 1987 Yıllığı amaçlarına da hizmet edecek şekilde kaleme alınmıştır.

Esasa müteallik konularda ödün vermeden zaman tasarrufu sağlamak, aynı zamanda yayın maliyetlerini daha düşük bir düzeyde tutmak düşüncesiyle benimsediğimiz bu tutumun genelde tasvip göreceğine inanıyoruz.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
I. Bölüm	
K.K.T.C.'de Merkez Bankası ve Bankacılık Faaliyetleri	4 - 27
II. Bölüm	
Ekonomik Gelişmeler	28 - 53
1. Üretim, İstihdam ve Fiyatlar	28
a) Üretim artışı ve kaynakların kullanımı	28
b) İstihdam	34
c) Fiyat hareketleri ve ücretler	36
2. Mali ve Parasal Gelişmeler	39
a) Mali Gelişmeler	39
b) Parasal Gelişmeler	44
3. Ticaret, Pazarlama ve Ödemeler Dengesi	45
a) Ticaret ve Pazarlama	45
b) Ödemeler Dengesi	51
III. Bölüm	
Merkez Bankasının Yıllık Hesapları	55 - 59
Bilânço	55
Kâr ve Zarar Hesabı	56
Hesaplar hakkında açıklamalar	57
IV. Bölüm	
Bankacılık İstatistikleri	60 - 67
V. Bölüm	
Tabloların Listesi	68 - 70

I. Bölüm

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Merkez Bankası ve Bankacılık Faaliyetleri

K.K.T.C. Merkez Bankası Yasasıyla daha sonra yürürlükten kaldırılan Fası 150 Faiz Yasasının yılda yüzde dokuz olarak saptadığı azami faiz oranı Bankamızın kuruluşundan çok önce çözüm bekleyen önemli sorunlar yaratmıştı. Bunlar büyük ölçüde, Türk Lirasının ülkemizde tedavülü zorunlu para olması ve bu sıfatla sınırsız ödeme gücünü haiz bulunmasının bir gereği olarak Türkiye'de uygulanan para politikalarına ayak uyduramamız gerekirken bunun yapılamamasından kaynaklanmakta idi. Yüksek enflasyon eğiliminin Türkiye paralelinde seyrettiği sırada mevduata ödenen faizleri resmen artırmak mümkün olmamıştı. Bu suretle iç tasarrufların kösteklenmesi sonucu para Türkiye'deki bankalara ve dövize kaydı, tüketim ise kamçılıandı. Tasarruf mekanizmasının iyi çalışmaması gelir dağılımını da ters yönde etkiledi. Küçük tasarruf sahibine reel faiz ödenememesi kredi kullananlara haksız kaynak transferi sağlamış oldu.

Faiz konusu Bakanlar Kurulu Kararı ile Kasım 1983'te atanan ilk Yönetim Kurulunun öncelikle ele aldığı konular arasındadır. Gerçekçi bir değerlendirmeye dayandırılan öneriler Bakanlar Kurulunun 24 Ekim 1984 tarihli kararıyla onaylanarak yeni bir faiz düzenlemesi getirildi. Buna göre yıllık azami faiz oranları diğer şeyler yanında bir yıl vadeli mevduatta %20 ve genel kredilerde %24'e yükseltildi. Arzulanan amaca bir süre hizmet eden bu faiz hadleri Türkiye'de faizlerin tekrar tırmanışa geçişiyle güncelliğini yitirdi ve bir defa daha olayların gerisinde kalmış oldu.

1986 yılı zarfında faiz hadlerini yeniden gözden geçirerek gerçekçi bir düzeye çıkarmak mümkün olmamış ve böylece 24 Ekim 1984 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile saptanan oranlar yürürlükte kalmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan 16 Aralık 1986 tarihli Ekonomik İşbirliği Protokolünün "Para, Kambiyo, Bankacılık" bölümünde K.K.T.C. tarafından alınacak tedbirler arasında K.K.T.C.'deki faizlerin Türkiye Cumhuriyeti paraleline getirilmesi prensibi de görülmektedir. Uzun süre askıda kalan faiz sorunu bu çerçevede ele alınmış ve 13 Şubat 1987 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak aynı gün yürürlüğe giren Bakanlar Kurulu Kararı ile yıllık azami faiz oranları diğer şeyler yanında bir yıl vadeli mevduat için %40 ve genel krediler için %48 olarak saptanmıştır.

Türkiye'de uygulanan faiz oranlarının enflasyonist eğilimlerin baskısı altında belirli bir süre sonra tekrar yükselmeğe başlaması ve iç tasarruflarımızın bundan olumsuz biçimde etkilenmesi faiz konusunun yeniden ele alınması zarureti doğurdu. Yönetim Kurulumuzca yeni bir durum değerlendirmesi yapıldıktan sonra alınan karar Bakanlar Kurulunun 2 Mart 1988 tarihli toplantısında onaylandı ve 22 sayı ve 4 Mart 1988 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi. Yönetim kurulunun sözü edilen kararı tam metin halinde aşağıya çıkarılmıştır.

" KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI YÖNETİM KURULU KARARI

Karar Tarihi : 29.2.1988
Karar Sayısı : 135

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yönetim Kurulu, 35/1987 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasasının 24 ve 25. maddeleri uyarınca, bankalarca mevduat kabulünde ve her türlü kredi işlemlerinde alınacak ve verilecek faiz oranları ile diğer hususları aşağıdaki şekilde saptar.

1. Bankaların mevduat kabulünde ve her türlü kredi işlemlerinde uygulayacakları yıllık azami faiz oranları aşağıdaki şekilde tesbit edilmiştir.

A. Mevduat Faiz Oranları

- (1) Bankalar arası mevduata uygulanacak faiz oranı serbesttir.
- (2) Vadeli Mevduat Hesaplarına uygulanacak faiz oranları: 3 ay vadeli olanlarda %40, 6 ay vadeli olanlarda %46, 1 yıl vadeli olanlarda %55 oranları aşılmamak üzere Bankalarca serbestçe belirlenir.
- (3) Üçer aylık faiz ödemeli tasarruf mevduatına uygulanacak faiz oranı; 6 ay vadelide %42, 1 yıl vadelide %47 oranı aşılmamak üzere bankalarca serbestçe belirlenir.
- (4) Vadesiz mevduat hesaplarına uygulanacak faiz oranı asgari %12'dir.
- (5) Vadeli mevduat hesaplarında vadenin bitiminde yapılacak işlem konusunda, mudiin herhangi bir talimatı yoksa bu hesaplar aynı vade ve faizle uygulanır.
- (6) Resmi, Ticari mevduata da vade türlerine göre mevduat faizleri aynen uygulanır.
- (7) Merkez Bankasınca mevduat munzam karşılıklarına %12 faiz verilir. Söz konusu mevduat munzam karşılıklarını zamanında yatırmayan bankalara uygulanacak cezai faiz oranı aylık %7'dir.

B. Kredi Faiz Oranları

- (1) Genel olarak (Faiz Farkı Fonu'na alınacak 2 puan faiz farkı dahil)
- (2) Kontrolü Krediler Azami Yıllık %68
  - Tarım Ayni Kredileri Azami Yıllık %35
  - Tarım Nakdi Kredileri Azami Yıllık %35
    - (a) Miktarı azami 1 Milyon ₺'ye kadar olanlar Azami Yıllık %50
    - (b) 1 Milyon ₺'nin üzerinde olanlar Azami Yıllık %59
  - Küçük esnaf ve küçük sanatkâr kredisi Azami Yıllık %40
(miktarı azami 4 milyon ₺'ye kadar)
(İlk iş yeri açacak yeni üniversite, yüksek okul mezunlarına 10 milyon ₺'ye kadar)
- (3) Bu hususların yürürlüğe girdiği tarihten önce verilen kredilere vadeleri sonuna kadar halen uygulanmakta olan faiz oranları aynen uygulanır.
- (4) Bu kararın Resmi Gazete'de yayınlandığı tarihten başlayarak 13 Şubat, 1987 gün ve 17 sayılı Resmi Gazete'nin Ek IV Bölüm I'inde 6 sayılı Amme Enstrümanı olarak yayınlanmış olan 12.2.1987 gün ve E (K-2) 135-87 sayılı Bakanlar Kurulu kararı yürürlükten kaldırılır.
- (5) Bankalar bu kararda öngörülen azami faiz oranları dışında, hangi nam altında olursa olsun ek menfaat sağlayamazlar. Ancak, 11/1976 sayılı Bankalar Yasası altında yapılan ve 17 Haziran, 1976 gün ve 46 sayılı Resmi Gazete'nin Ek III'ünde 139 sayılı Amme Enstrümanı olarak yayınlanmış kararda öngörülen ve hizmet görülmesi halinde görülecek hizmet karşılığı alınacak ücret ve komisyonlar aynen uygulanır.

- (6) 11/1976 Bankalar Yasası altında yapılan ve 17 Haziran, 1976 gün ve 46 sayılı Resmi Gazete'nin Ek III'ünde 139 sayılı Amme Enstrümanı olarak yayınlanan kararın 4'üncü maddesinin 2'inci fıkrası olarak "Senet karşılığı krediler": "Senet bedeli üzerinden yıllık %2 komisyon" iptal edilmiştir.
2. (1) Bu Kararın yayın tarihinden sonra alınan ve üstlenilen borç ve mükellefiyetlerin faiz oranı yılda %68'den fazla olamaz ve böyle bir borç veya mükellefiyet üzerinden daha yüksek oranda tahsil edilemez.
- (2) Borç ve mükellefiyetler için faiz birikimi olarak dava yolu ile tahsil edilebilecek miktar, faizin ödendiği ana borç veya mükellefiyet miktarının üç katından fazla olamaz.
3. Bu Karara aykırı hareket eden hakkında yasal kovuşturma yapılır.
4. Bu Karar Resmi Gazete'de yayınlandığı tarihten başlayarak yürürlüğe girer. "

Bankamız reeskont ve avans işlemlerinde uygulanacak faiz oranları Yönetim Kurulunca aynı gün yeni faiz oranları doğrultusunda karara bağlandı.

Karar metni aşağıdadır:

" KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MERKEZ BANKASI YÖNETİM KURULU KARARI

Karar Tarihi : 29.2.1988

Karar Sayısı : 136

1. 35/87 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası altında Bankamızca reeskont ve avans işlemlerinde uygulanan faiz oranları, aşağıdaki şekilde yeniden tesbit edilmiştir:

I. Genel olarak	Yıllık %62
II. Kontrollü Krediler	
- Tarım aynı kredileri	Yıllık %31
- Tarım nakdi kredileri	
a) 1 Milyon ₺'ye kadar	Yıllık %46
b) 1 Milyon ₺'nin üzerinde	Yıllık %56
- Küçük Esnaf ve Küçük sanatkâr kredileri	Yıllık %36
(miktarı azami 4 Milyon ₺'ye kadar olanlar)	
(İlk işyeri açacak yeni üniversite, yüksek okul mezunlarına 10 milyon ₺'ye kadar).	
- İmalâtçı-ihracatçı, ihracatçı kredilerinde	Yıllık %54
(İmalâtçı-ihracatçı, ihracatçı kredilerinde aracı Banka tarafından uygulanacak faiz ve masraf azami 3 puanı geçemez)	

III. Yukarıda öngörülen reeskont kredi faizlerine aracı Banka tarafından uygulanacak faiz ve masraf tutarı öngörülen miktarları aştığı takdirde aşılın her puan için 3 puan cezai faiz uygulanır.

2. Bu kararın yürürlüğe girdiği tarihten önce kullandırılmış bulunan genel reeskont kredileri ile kontrollü kredilere temdit edilmemek kaydıyla vadeleri sonuna kadar Bankalarca bu karar tarihinden önceki faizler uygulanmak kaydıyla bu karar tarihinde önceki reeskont oranları uygulanır.

3. Bu karar Resmi Gazete'de yayınlandığı tarihten yürürlüğe girer. "

35/1987 sayılı K.K.T.C. Merkez Bankası Yasasının 23. maddesi uyarınca, teşviki öngörülen sektörler ve konular için tercihli faiz oranlarının uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla Banka bünyesinde Faiz Farkı Fonu oluşturulmuştur. Faiz Farkı Fonunun Kaynakları Yasada şöyle sıralanmaktadır:

- a) Devlet Bütçesinde bu amaçla konulacak ödenek;
- b) Banka nezdindeki Hazine fonları faizlerine karşılık olarak Banka bütçesinden ayrılacak belirli bir ödenek; ve
- c) Bankalar ile Kooperatif Bankaları ve kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşların verecekleri her türlü nakdi krediler üzerinden uygulanacak azami yasal faiz oranı içinden Bakanlar Kurulunca saptanacak ve beş puanı geçmeyecek olan miktarlar.

Yeni faiz kararları muvacehesinde faiz iadesi oranları kredi türleri itibarıyla aşağıdaki şekilde saptanmıştır:

Tarım (ayni)	%31
Tarım (nakdi):	
a) Miktarı azami 1 milyon ₺'ye kadar olanlar	%16
b) Bir milyon ₺ üzerinde olanlar	% 7
Küçük esnaf ve küçük sanatkâr (nakdi)	%26
Miktarı azami 4 milyon ₺'ye kadar İlk iş yeri açacak yeni üniversite yüksek okul mezunlarına 10 milyon ₺'ye kadar.	

Son faiz kararlarıyla getirilen değişiklikler arasında Kontrollü Kredi hükümlerine tabi olup tercihli faize hak kazanan Küçük Esnaf ve Küçük Sanatkâr kredilerinde azami kredi miktarının 2 milyon ₺'den 4 milyon ₺'ye yükseltildiğine ve aynı başlık altında ilk iş yeri açacak yeni üniversite, yüksek okul mezunlarına 10 milyon ₺'ye kadar kredi olanağı sağlanmış olduğuna işaret etmek gerekir. Ayrıca Bankamızca reeskont veya avans işlemine tabi tutulacak kontrollü krediler arasında %54 faizle, imalatçı-ihracatçı ve ihracatçı başlıklı yeni bir madde eklenmiş ve bu kredilerde aracı banka tarafından uygulanacak faiz ve masrafın azami üç puanı geçmeyeceği belirtilmiştir.

Para ve Kambiyo İşleri Yasasındaki tanıma göre "Yetkili Bankalar", Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde faaliyette bulunan ve ithalat, ihracat işlemleri yapmaya, döviz almaya, döviz buldurmaya, döviz alım bordroları ve/veya makbuz tanzim etmeye Maliye İşleriyle görevli Bakanlıkça yetkili kılınan bankaları anlatır. K.K.T.C. Merkez Bankası dışında yetkili bankalar şunlardır:

T.C. Ziraat Bankası
Türk Bankası Ltd.

Türkiye İş Bankası A.Ş.
Kıbrıs Türk Kooperatif Merkez Bankası Ltd.
Kıbrıs Kredi Bankası Ltd.
Türkiye Halk Bankası A.Ş.
Kıbrıs Vakıflar Bankası Ltd.
Limasol Türk Kooperatif Bankası Ltd.
Kıbrıs Ticaret Bankası Ltd.
Kıbrıs Endüstri Bankası Ltd.
Kıbrıs Faisal İslâm Bankası Ltd.
Asbank Ltd.

"Yetkili Müesseseler" yine Para ve Kambiyo İşleri Yasasındaki tanıma göre Para ve Kambiyo Yasası kuralları uyarınca döviz alıp satmaya ve bulundurmaya yetkili kılınan müesseseleri anlatır. Para ve Kambiyo İşleri Tüzüğü'nün 6. maddesine göre, döviz almaya, döviz bulundurmaya ve döviz satmaya yetkili kılınacak müesseselerin izin alma, çalışma, usul ve esasları şunlardır:

- (1) Döviz almaya, döviz bulundurmaya ve döviz satmaya yetkili kılınacak müesseselerin Maliye İşleriyle görevli Bakanlıktan çalışma izni almaları zorunludur. Gerekli izni olmaksızın hiç bir kimse ve/veya müessese döviz alış ve satışını meslek haline getiremez.
- (2) Yetkili kılınacak müesseselerin asgari 50 Milyon Türk Lirası sermaye ve limited şirket şeklinde kurulmuş olması zorunludur.
- (3) Yetkili müesseseler aldıkları ve sattıkları dövizler için alım ve satım makbuzu düzenlemek zorundadırlar. Bu müesseseler her ay sonu itibarıyla aldıkları ve sattıkları dövizler için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankasının talimatında belirteceği şekilde beyanname vermek zorundadırlar.
- (4) Yetkili müesseseler döviz alış ve satışlarında uygulayacakları kurları iş yerlerinde, halkın kolaylıkla görebileceği bir şekilde teşhir etmek zorundadırlar.

Çalışma izni aldıktan sonra faaliyete geçen yetkili müesseselerin isim ve kayıtlı büro adresleri aşağıda gösterilmiştir:

Birinci Döviz Alım Satım Şti. Ltd.
158/A Girne Caddesi - Lefkoşa.

Fırıncıoğulları Co. Ltd.
2-4 Asmaaltı Sokak - Lefkoşa.

Elmaslar Yarıtlım Şti., Ltd.
89/D Taner Küçük İş Hanı
Girne Caddesi - Lefkoşa.

Merimann Currency Exchange Co. Ltd.
49E II. Selim Caddesi - Lefkoşa.

Ertoğrul Akbel and Sons Ltd.
Osman Paşa Cad. Mustafa Hacı Ali Apt. 2 - Lefkoşa.

Sun Döviz Bürosu Ltd.
Abdi İpekçi Caddesi - Lefkoşa.

Nafa Döviz Alım Satım Şti. Ltd.,
Zafer Çarşısı No. 10
Atatürk Caddesi - Girne

Orhan Kâhya Ltd.

3-4 Zafer Çarşısı, Girne

Uluçay Exchange Co. Ltd.

13 Namık Kemal Meydanı - Magosa

Er-Tem Yatırım Şti. Ltd.,

2-G Kışla yolu - Magosa

Batu Exchange Co. Ltd.

52 İstiklâl Cad. - Magosa

Haşim Hakan Exchange Office Ltd.

Eti Sokak No. 6

Necipoğlu Apt. - Lefkoşa.

Merkez Bankası Yasasında belirtilen çerçevede bankalar tarafından getirilen kısa vadeli senet ve vesikaları reeskonta kabul ederek veya kamu kurum ve kuruluşlarına hazine kefaleti karşılığında avans varerek piyasaya para sürmek ve bankalara kaynak sağlamak Bankamızın görevleri arasındadır.

Bu cümleden olmak üzere bankalarca ibraz edilen Küçük Esnaf ve Sanatkâr senetleri ile Sanayi, İhracat Ticaret ve Tarım senetleri reeskonta kabul edilmiş ve çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarına avans verilmiştir. Ayrıca Yasanın 36. maddesi uyarınca Merkez Bankası, miktarı cari yıl bütçe ödenekleri toplamının %5'ini geçmemek üzere Hazineye kısa vadeli avans hesabı açma yetkisini haizdir. 31 Aralık 1986 tarihi itibarıyla 3500 milyon TL miktarında olan Hazine Kısa Vadeli Avansı müteakip yıllarda artırılmayarak sabit kalmış ve bunun yerine Hazine'nin kısa vadeli avans ihtiyaçlarının karşılanmasında Maliye Bakanlığının 8.4.87 tarih ve 36/79-54/87 sayılı kararı ile Hazine Cari Hesabı bünyesine alınan Döviz İstikrar Fonu ve Fiyat İstikrar Fonu kaynaklarından yararlanılmıştır. 31 Aralık 1987 tarihi itibarıyla avans ve reeskont işlemleri Tablo 1'de, avans ve reeskont işlemlerinden doğan borç bakiyelerinin 31.12.86, 31.12.87 ve 31.3.88 tarihleri itibarıyla karşılaştırması ise Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 1

31 Aralık 1987 İtibarıyla Avans ve Reeskont İşlemleri

Milyon TL

Kredi Türü	Borçlu	Borç Bakiyesi	Senet Adedi	Senet Tutarı
Hazine Kefaletini haiz avans	K.T.Sanayi İşletmeleri Holding Ltd.	896.2	2	650.0
" "	K.M.S. Cypfruvex İşl. Ltd.	1023.6	4	1000.0
" "	Tarımsal Donatım Kurumu	125.8	3	200.0
" "	Toprak Ürünleri Kurumu	4824.9	4	5350.0
" "	Devlet Üretim Çiftlikleri	181.6	4	219.0
" "	T.C.M. Konsolide Fonu	802.5	1	400.0
	İnkişaf Sandığı	<u>7854.6</u>	<u>18</u>	<u>7819.0</u>
Hazineye Kısa Vadeli Avans	Hazine Cari Hesabı	<u>3500.0</u>	-	<u>3500.0</u>
K.Esnaf ve Sanatkâr	K.Vakıflar Bankası Ltd.	<u>641.4</u>	<u>734</u>	<u>582.6</u>
Sanayi Senetleri	K. Vakıflar Bankası Ltd.	24.1	2	18.0
" "	K. Ticaret Bankası Ltd.	93.9	9	79.0
" "	Türk Bankası Ltd.	34.8	3	30.0
" "	K. Kredi Bankası Ltd.	116.8	7	95.0
" "	T.C. Ziraat Bankası	-	3	50.0
" "	Asbank Ltd.	9.5	1	8.0
		<u>279.1</u>	<u>25</u>	<u>280.0</u>
İhracat Senetleri	K. Vakıflar Bankası Ltd.	65.5	6	57.5
" "	K. Ticaret Bankası Ltd.	27.6	3	26.1
" "	Türk Bankası Ltd.	72.6	9	53.4
" "	K. Kredi Bankası Ltd.	32.4	4	25.0
		<u>198.1</u>	<u>22</u>	<u>162.0</u>
Ticari Senetler	K. Ticaret Bankası Ltd.	117.0	8	100.0
" "	Türk Bankası Ltd.	35.8	2	30.0
" "	K. Kredi Bankası Ltd.	25.9	2	23.0
" "	Asbank Ltd.	11.3	1	10.0
		<u>190.0</u>	<u>13</u>	<u>163.0</u>
Tarım Senetleri	T.C. Ziraat Bankası	159.6	60	153.7
" "	K.T. Koop. Merkez Bankası Ltd.	120.7	55	108.6
		<u>280.3</u>	<u>115</u>	<u>262.3</u>
	Genel Toplam	<u>12943.5</u>		

Tablo 2

Milyon TL

**Avans ve Reeskont Borç Bakiyelerinin
31 Aralık 1986, 31 Aralık 1987 ve 31 Mart 1988
İtibarıyla Karşılaştırması**

Kredi Türü	Borçlu	Borç Bakiyesi		
		31 Aralık 1986	31 Aralık 1987	31 Mart 1988
Hazine Kefaletini Haiz Avans	K.T. Sanayi İşl. Holding Ltd.	643.0	896.2	896.2
" "	K.M.S. Cypfruvex İşl. Ltd.	1012.9	1023.6	2677.0
" "	Tarımsal Donatım Kurumu	106.5	125.8	134.8
" "	Süt Endüstrisi Kurumu	13.7	-	-
" "	Toprak Ürünleri Kurumu	3479.8	4824.9	3180.0
" "	Devlet Üretme Çiftlikleri	79.8	181.6	175.5
" "	T.C.M. Konsolide Fonu	575.4	802.5	802.5
	İnkişaf Sandığı	<u>5911.1</u>	<u>7854.6</u>	<u>7766.0</u>
Hazineye Kısa Vadeli Avans	Hazine Cari Hesabı	<u>3500.0</u>	<u>3500.0</u>	<u>3500.0</u>
K.Esnaf ve Sanatkâr	K. Vakıflar Bankası Ltd.	<u>362.6</u>	<u>641.4</u>	<u>720.2</u>
Sanayi Senetleri	K. Vakıflar Bankası Ltd.	52.1	24.1	8.0
" "	K. Ticaret Bankası Ltd.	129.5	93.9	99.0
" "	Türk Bankası Ltd.	77.1	34.8	69.0
" "	K. Kredi Bankası Ltd.	104.1	116.8	45.0
" "	T.C. Ziraat Bankası	56.4	-	-
" "	K.T. Koop. Merkez Bankası Ltd.	17.3	-	-
" "	Asbank Ltd.	-	9.5	8.0
		<u>436.5</u>	<u>279.1</u>	<u>229.0</u>
İhracat Senetleri	K. Vakıflar Bankası Ltd.	70.5	65.5	26.7
" "	K. Ticaret Bankası Ltd.	15.7	27.6	-
" "	Türk Bankası Ltd.	41.7	72.6	71.8
" "	K. Kredi Bankası Ltd.	42.5	32.4	17.8
		<u>170.4</u>	<u>198.1</u>	<u>116.3</u>
Ticari Senetler	K.Ticaret Bankası Ltd.	96.8	117.0	150.0
" "	Türk Bankası Ltd.	64.6	35.8	35.0
" "	K. Kredi Bankası Ltd.	31.4	25.9	15.0
" "	Asbank Ltd.	10.1	11.3	10.0
		<u>202.9</u>	<u>190.0</u>	<u>210.0</u>
Tarım Senetleri	K.T.Koop.Merkez Bankası Ltd.	94.1	159.6	140.9
" "	T.C. Ziraat Bankası	8.6	120.7	133.0
" "	K. Vakıflar Bankası Ltd.	-	-	7.0
		<u>102.7</u>	<u>280.3</u>	<u>280.9</u>
Özel Avanslar	K.M.S. Cypfruvex İşl. Ltd.	<u>16.8</u>	-	-
Kooperatif Senetleri		-	-	400.0
	Genel Toplam	<u>10703.0</u>	<u>12943.5</u>	<u>13222.4</u>

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde faaliyet gösteren bankalar getirilmesi zorunlu döviz dışında kalan dövizler karşılığında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde ve yurt dışında yerleşik kişiler adına aşağıdaki döviz cinsleri üzerinden döviz tevdiat ve mevduat hesapları açabilirler:

ABD Doları
Avustralya Doları
Avusturya Şilini
Batı Alman Markı
Belçika Frangı
Danimarka Kronu
Fin Markkası
Fransız Frangı
Hollanda Florini
İsveç Kronu
İsviçre Frangı
İtalyan Lireti
Japon Yeni
Kanada Doları
Kuveyt Dinarı
Norveç Kronu
Sterlin
Suudi Arap Riyali
Kıbrıs Lirası

Bu hesaplara uygulanacak faizlerin Bankamız tarafından belirlenmesi öngörülmektedir. Belirlenen faiz hadleri Maliye Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulunun alacağı kararların Resmi Gazetede yayımlandığı tarihten başlayarak yürürlüğe girer.

Bankalarca özel ve tüzel kişilerin Sterlin, Amerikan Doları, Batı Alman Markı ve Kıbrıs Lirası cinsinden döviz hesaplarına uygulanacak azami faiz oranları 9 Kasım 1987 tarihinden başlayarak aşağıdaki şekilde saptanmıştır:

	<u>Sterlin</u>	<u>Amerikan Doları</u>	<u>Batı Alman Markı</u>	<u>Kıbrıs Lirası</u>
Vadesi	%6	%5	%2	%5
6 ay vadeli	%7	%6	%3	%6
1 yıl vadeli	%8.5	%8	%4	%7

Bankaların Merkez Bankası nezdinde açacakları döviz mevduat hesaplarına, özel ve tüzel mevduat hesaplarına uygulanan azami faiz oranları artı 1/4 uygulanır.

Görüleceği üzere tasarruflarını bankalarda muhafaza etmek isteyen K.K.T.C. vatandaşı çeşitli seçeneklerden yararlanma imkânına sahiptir. Aynı zamanda son yıllarda faiz ve enflasyon konularındaki yaygın tartışmalar ve hizmet sunan yetkili bankaların yanı sıra yetkili kuruluşların da devreye girmesiyle, bu konularda yeterince bilinçlenmiş bulunmaktadır. Şöyle ki sıradan vatandaş reel (pozitif) faiz üzerinde fazlasıyla durmakta ve tasarruf birimi olarak şu veya bu dövize yönelirken faizden maada değer artışlarını da düşünebilmektedir. Mevcut durumda şahsi TL mevduatı K.K.T.C.'den T.C.'ye serbestçe kaydırılabilmekte ve K.K.T.C.'de TL istenen dövize dönüştürülebilmektedir. Salt bu olgu K.K.T.C.'de gerçekçi bir faiz hadleri politikasının uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde uygulanacak resmi döviz ve efektif alış ve satış kurları Para ve Kambiyo İşleri Yasasının 7. maddesine istinaden Maliye Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Banka-

sınca günlük olarak tesbit ve Resmi Gazetede yayımlanmak suretiyle iln olunur. Para ve Kambiyo İşleri Yasasının aynı maddesi altında Maliye Bakanlığı tarafından yetkilendirilen bankalar da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankasınca tesbit ve iln olunan resmi kurlara bakılmaksızın kendi işlemlerinde uygulayacakları döviz ve efektif alış ve satış kurlarını serbestçe tesbit edebilirler.

Döviz rezervlerimiz bankaların resmi kurdan tuttıkları dövizlerle bankalar kurundan tuttıkları dövizlerden oluşmaktadır. K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar sınıflandırmasına göre Kasım, Aralık 1987 ve Ocak, Şubat, Mart 1988 ayları itibarıyla devletin kur hesabında tutulan dövizler Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3

**K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar Tasnifine Göre
Kasım, Aralık 1987, Ocak, Şubat, Mart 1988 ayları itibarıyla
Devletin Kur Hesabında Tutulan Dövizin ABD Doları Karşılığı
ve Mevduat Taahhütler**

Bin ABD \$

Tarih	Bankalar	Toplam Döviz \$	Toplam Taahhüt \$	Serbest \$
28 Kasım 1987				
	K.K.T.C. Merkez Bankası	37.154.2	-	37.154.2
	Diğer Bankalar	13.242.2	12.378.8	863.4
	Toplam	50.396.4	12.378.8	38.017.6
2 Ocak 1988				
	K.K.T.C. Merkez Bankası	36.605.5	-	36.605.5
	Diğer Bankalar	10.972.0	9.371.8	1.600.2
	Toplam	47.577.5	9.371.8	38.205.7
30 Ocak 1988				
	K.K.T.C. Merkez Bankası	32.796.3	-	32.796.3
	Diğer Bankalar	11.925.8	8.619.4	3.306.4
	Toplam	44.722.1	8.619.4	36.102.7
27 Şubat 1988				
	K.K.T.C. Merkez Bankası	28.340.6	-	28.340.6
	Diğer Bankalar	7.599.8	8.760.9	(1.161.1)
	Toplam	35.940.4	8.760.9	27.179.5
2 Nisan 1988				
	K.K.T.C. Merkez Bankası	34.877.4	-	34.877.4
	Diğer Bankalar	6.591.1	8.466.8	(1.775.7)
	Toplam	41.568.5	8.466.8	33.101.7

Buna göre 1987 yılı sonunda resmi kur hesabında tutulan toplam döviz 47.577.5 bin Amerikan Doları değerinde olup bunun 9.371.8 bin Amerikan Doları değerindeki kısmı taahhüt edilmiş durumda idi. Mart 1988 sonu itibariyle toplam resmi döviz ve taahhüt edilen miktar sıra ile 41.568.5 bin ve 8.466.8 bin Amerikan Doları olarak görülmektedir.

Yine K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar sınıflandırmasına göre bankalar kurundan özel ve tüzel kişiler adına açılan döviz tevdiat ve döviz mevduat hesaplarındaki dövizlere ait bilgiler Tablo 4'te verilmiştir. Sözü edilen tablonun tetkikinden görüleceği üzere 1987 yılı sonunda 3357 adet döviz tevdiat ve 21067 adet döviz mevduat hesabında toplam olarak 65.099.4 bin Amerikan Doları değerinde döviz muhafaza olunmuştur.

Mart 1988 sonu itibariyle ise 3082 adet döviz tevdiat ve 23567 adet döviz mevduat hesabında toplam olarak 59122.0 bin Amerikan Doları değerinde döviz muhafaza olduğu görülmektedir.

Tablo 4

K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar Tasnifine Göre Kasım, Aralık 1987 ve Ocak, Şubat, Mart 1988 ayları itibarıyla Bankalar Kurundan özel ve tüzel kişiler adına tutulan döviz tevdiat ve mevduat hesaplarının ABD Doları Karşılığı ve Hesap Türüne Göre Dökümü

Bin ABD \$

tarih	Bankalar	Döviz Tevdiat		Döviz Mevduat		Toplam Döviz
		Hesap adedi	Miktar	Hesap adedi	Miktar	
			\$		\$	\$
30 Kasım 1987						
	K.K.T.C. Merkez Bankası	-	-	1484	6.114.9	6.114.9
	Diğer Bankalar	3305	16.070.0	19335	39.907.4	55.977.4
	Toplam	3305	16.070.0	20819	46.022.3	62.092.3
31 Aralık 1987						
	K.K.T.C. Merkez Bankası	-	-	1535	5.228.0	5.228.0
	Diğer Bankalar	3357	15.967.0	19532	43.904.4	59.871.4
	Toplam	3357	15.967.0	21067	49.132.4	65.099.4
31 Ocak 1988						
	K.K.T.C. Merkez Bankası	-	-	1040	5.645.0	5.645.0
	Diğer Bankalar	3306	14.839.5	22772	42.297.1	57.136.6
	Toplam	3306	14.839.5	23812	47.942.1	62.781.6
29 Şubat 1988						
	K.K.T.C. Merkez Bankası	-	-	1091	6.552.3	6.552.3
	Diğer Bankalar	3335	15.632.9	24011	43.156.3	58.789.2
	Toplam	3335	15.632.9	25102	49.708.6	65.341.5
31 Mart 1988						
	K.K.T.C. Merkez Bankası	-	-	1123	5.289.0	5.289.0
	Diğer Bankalar	3082	12.770.0	22444	41.063.0	53.833.0
	Toplam	3082	12.770.0	23567	46.352.0	59.122.0

Döviz rezervlerimiz devlet kuru ve bankalar kuru adı altında iki başlık altında görülmektedir. Devlet kuru hesabında tutulan dövizler tahsise tabi dövizlerdir. Bankalar kuru başlığı altında gösterilen dövizler ise, özel ve tüzel kişilere ait döviz tevdiat ve mevduat hesapları ile bankaların kendi nam ve hesaplarına tuttukları dövizlerden oluşmaktadır. Döviz rezervlerinin artış hızını gösteren Tablo 5'ten görüleceği üzere Devlet pozisyonundaki dövizler Kasım 1987'de 50.4 milyon ABD Doları miktarında iken sürekli bir azalma ile Aralık 1987'de 47.6 ABD Doları, Ocak 1988'de 44.7 ABD doları ve Şubat 1988'de ise 35.9 ABD Dolarına düşmüştür.

Bu arada resmi kur ile serbest kur arasındaki fark giderek genişledi. Buna karşı bir tedbir mahiyetinde olmak üzere ve anomaliyi bertaraf etmek düşüncesiyle 25 Şubat 1988 tarihinden itibaren T.C. Merkez Bankası kurlarından farklı kurlar uygulanmaya başlandı. Yüzde beş ilâve ile başlatılan farklı uygulama müteakiben %7'ye çıkarıldı ve daha sonra piyasa durumu muvacehesinde peyderpey azaltılarak 20 Nisan 1988'den itibaren tekrar T.C. Merkez Bankası kurları aynen uygulanmaya başlandı. Mart 1988'de yaşanan başka bir olay da Hükümetin döviz mevduatına yakında el koyacağı şeklinde ortaya sürülen görünürde politik amaçlı asılsız dedikodular sonucu döviz tevdiat ve mevduat hesaplarındaki paraların hızla çekilmeye başlanması olmuştur. Sahte haberin derhal resmen yalanlanması ve tüm talepleri karşılamak amacıyla 13/15 Mart 1988 tarihlerinde bol miktarda efektifin hazır hale getirilmesiyle tatsız durum önlenmiş oldu. Buna karşın Şubat 1988'de 65.3 milyon ABD Doları miktarında olan özel ve tüzel kişilere ait tevdiat ve mevduat hesapları toplamı Mart 1988'de 59.1 milyon ABD Dolarına düştü. Döviz tevdiat ve Döviz Mevduat hesaplarının cins ve vadelerine göre dökümü Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 5

Döviz Rezervlerinin Artış Hızı

			Bin ABD \$	
Tarih	Döviz Niteliği	Miktar	Bir önceki ayla karşılaştırılması %	
Kasım 1987				
	Devletin Kur Hesabında	50.396.4		
	Bankalar Kurunda tutulan:			
	a) Özel ve Tüzel Kişiler	62.092.3		
	b) Bankaların kendileri	2.767.4	64.859.7	
	Toplam		115.256.1	
Aralık 1987				
	Devletin Kur Hesabında	47.577.5		94.41
	Bankalar Kurunda tutulan:			
	a) Özel ve Tüzel Kişiler	65.099.4		
	b) Bankaların Kendileri	3.363.6	68.463.0	105.56
	Toplam		116.040.5	100.68
Ocak 1988				
	Devletin Kur Hesabında	44.722.1		94.00
	Bankalar Kurunda tutulan:			
	a) Özel ve Tüzel Kişiler	62.781.6		
	b) Bankaların Kendileri	3.773.2	66.554.8	97.21
	Toplam		111.276.9	95.89
Şubat 1988				
	Devletin Kur Hesabında	35.940.4		80.36
	Bankalar Kurunda tutulan:			
	a) Özel ve Tüzel Kişiler	65.341.5		
	b) Bankaların Kendileri	4.702.0	70.043.5	105.24
	Toplam		105.983.9	95.24
Mart 1988				
	Devletin Kur Hesabında	41.568.5		115.66
	Bankalar Kurunda tutulan:			
	a) Özel ve Tüzel Kişiler	59.122.0		
	b) Bankaların Kendileri	5.191.8	64.313.8	91.82
	Toplam		105.882.3	99.90

Tablo 6

Mart 1988 ayına ait Döviz Tevdiat ve Döviz Mevduat Hesaplarının
Cins ve Vadelerine Göre Dökümü

Bin ABD \$

<u>Döviz Tevdiat Hesapları</u>	Sterlin	B.Alman Markı	ABD Doları	Kıbrıs Lirası	\$ Karşılığı
Vadesiz	2.711.7	909.5	1.833.9	218.4	7.882.5
6 ay vadeli	525.3	13.9	67.0	-	1.055.2
1 yıl vadeli	1.816.4	78.4	397.2	-	3.832.2
Toplam	5.053.4	1.001.8	2.298.1	218.4	12.769.9
<u>Döviz Mevduat Hesapları</u>					
Vadesiz	4.997.0	4.441.7	4.981.7	130.5	17.226.6
6 ay vadeli	1.973.0	1.693.0	652.6	3.6	5.352.8
1 yıl vadeli	8.876.0	5.659.6	3.778.4	25.4	23.772.7
Toplam	15.846.0	11.794.3	9.412.7	159.4	46.352.1
Genel Toplam	20.899.4	12.796.1	11.710.8	377.8	59.122.0

Türk Lirası mevduatın artış hızı Tablo 7'de gösterilmektedir. Türk Lirası mevduatta artış hızını etkileyen en önemli faktör faiz olduğu gibi faize karşı en duyarlı mevduat türü de tasarruf mevduatıdır.

Kasım 1987 - Şubat 1988 arasında ayda %2 civarında büyüyen tasarruf mevduatının, bir önceki aya oranla Mart 1988'de %6 tırmanış gösterdiği müşahade olunmaktadır. Bunun esas nedeni 4 Mart 1988'de yürürlüğe giren yeni faiz karar-
namesinin mevduat faizlerine getirdiği faiz artışlarıdır.

Tablo 7

Türk Lirası Mevduatın Artış Hızı

Milyon TL

		Mevduatın Niteli- ğine göre Dökümü	Bir önceki ayla karşılaştırması %
Kasım 1987			
Resmi		44.822.6	
Ticari		8.818.0	
Tasarruf		51.176.6	
	Toplam	<u>104.817.2</u>	
Aralık 1987			
Resmi		49.047.3	109.45
Ticari		9.821.4	111.38
Tasarruf		52.582.8	102.75
	Toplam	<u>111.461.5</u>	106.34
Ocak 1988			
Resmi		49.760.6	101.44
Ticari		9.947.2	101.31
Tasarruf		53.949.1	102.60
	Toplam	<u>113.658.9</u>	101.98
Şubat 1988			
Resmi		50.561.0	101.61
Ticari		10.400.0	104.54
Tasarruf		55.628.6	103.12
	Toplam	<u>116.589.6</u>	102.58
Mart 1988			
Resmi		58.818.0	106.45
Ticari		10.695.8	102.85
Tasarruf		59.098.1	106.24
	Toplam	<u>123.611.9</u>	106.03

Resmi mevduatın K.K.T.C. Merkez Bankası ile diğ er bankalar arasında Aralık 1986 - Mart 1988 süresindeki bölünümü Tablo 8'de verilmiştir. Buna göre bölünüm ortalama olarak Aralık 1986'da 66.7 : 33.3, 1987 yılı zarfında 65.4 : 34.6 ve Ocak - Mart 1988 döneminde 70.4 : 29.6 oranlarında gerçekleşmiştir.

Tablo 8

Milyon ₺

**K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar
Nezdinde Resmi Mevduat**

	<u>K.K.T.C. Merkez Bankası</u>	<u>%</u>	<u>Diğer Bankalar</u>	<u>%</u>	<u>Toplam</u>
Aralık 1986	18.374.7	66.7	9.191.0	33.3	27.565.7
Ocak 1987	22.742.8	66.5	11.434.3	33.5	34.177.1
Şubat 1987	24.350.8	67.3	11.806.9	32.7	36.157.7
Mart 1987	26.237.3	69.3	11.635.4	30.7	37.872.7
Nisan 1987	25.985.3	70.8	10.699.8	29.2	36.685.1
Mayıs 1987	24.195.5	69.0	10.870.8	31.0	35.066.3
Haziran 1987	24.329.4	64.7	13.294.2	35.3	37.623.6
Temmuz 1987	24.709.7	60.5	16.149.1	39.5	40.856.8
Ağustos 1987	23.541.6	60.9	15.128.4	39.1	38.670.0
Eylül 1987	22.974.5	60.0	15.288.0	40.0	38.262.6
Ekim 1987	27.135.3	64.7	14.791.0	35.3	41.926.3
Kasım 1987	29.903.8	66.7	14.918.8	33.3	44.822.6
Aralık 1987	31.644.9	64.5	17.412.4	35.5	49.057.3
Ocak 1987	34.960.4	70.3	14.800.2	29.7	49.760.6
Şubat 1988	35.842.4	70.9	14.718.6	29.1	50.561.0
Mart 1988	37.750.3	70.1	16.067.7	29.9	53.818.0

Türk Lirası Mevduat artış hızı ile Toplam Plazman artış hızının Aralık 1986 - Mart 1988 dönemindeki karşılaştırması tablo 9'da, İskonto Senetleri ve Banka Plazmanlarının sektörel dağılımı ise Tablo 10'da gösterilmiştir. Plazmanların sektörel dağılımında Yurtiçi ve Yurtdışı Ticaret en büyük payı almakta ve bunu Hükümet ve Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Tarım izlemektedir. Aralık 1986 sonuçlarını Aralık 1987 sonuçları ile karşılaştırdığımızda Yurtiçi ve Yurtdışı Ticarete genişleme, Hükümet ve Kamu Kurum ve kuruluşlarında ve Tarımda ise daralma göze çarpmaktadır.

Tablo 9

Milyon ₺

**Türk Lirası Mevduat Artış Hızı ile Toplam
Plasman Artış Hızının Karşılaştırması**

	Toplam ₺ Mevduat	Bir önceki ayla karşılaştı- rması %	Toplam Plasman	Bir önceki ayla karşılaştı- rması %
Aralık 1986	62.671.3		43.998.7	
Mart 1987	76.745.7	122.46	46.233.8	105.08
Nisan 1987	79.340.4	103.38	46.040.1	99.58
Mayıs 1987	82.254.6	103.67	44.874.3	97.47
Haziran 1987	88.846.0	108.01	46.416.9	103.44
Temmuz 1987	94.905.9	106.82	46.631.2	102.62
Ağustos 1987	94.309.7	99.38	49.567.3	104.07
Eylül 1987	97.775.5	103.68	50.680.9	102.25
Ekim 1987	103.159.1	105.51	54.850.4	108.23
Kasım 1987	104.817.2	101.61	57.631.5	105.07
Aralık 1987	111.450.1	106.33	65.986.4	114.50
Ocak 1988	113.499.3	101.84	68.620.7	104.00
Şubat 1988	116.599.6	102.73	68.857.4	100.34
Mart 1988	123.610.9	106.01	68.087.6	98.88

Tablo 10

Milyon ₺

**İskonto Senetleri ve Banka Plasmanlarının Sektörel
Bazda ve Geçmiş Dönemle Karşılaştırması**

	Aralık 1986		Aralık 1987	
	%	Miktar	%	Miktar
Hükümet ve Kamu Kurum ve Kuruluşları	25.2	11.107.4	17.2	11.354.6
Tarım	15.2	6.670.5	14.1	9.306.8
Madencilik	0.1	36.4	0.0	0.0
İmalât Sanayii	4.5	1.971.1	3.9	2.601.1
Yük Taşımacılığı	0.6	250.6	0.4	274.1
Yurtiçi ve Yurtdışı Ticaret	33.0	14.516.3	42.4	27.984.1
Bina ve İnşaat	2.3	1.011.5	3.2	2.103.2
Turizm	0.4	185.4	0.9	589.2
Şahsi ve Mesleki Borçlar	9.2	4.032.2	12.1	7.951.5
İskonto Senetleri	9.5	4.217.3	5.8	3.821.8
	<u>100.0</u>	<u>43.998.7</u>	<u>100.0</u>	<u>65.986.4</u>

Bankamızın temel işlevlerinden biri de bankaların denetimidir. 22/1987 sayılı Para ve Kambiyo İşleri (Değişiklik) Yasası, 26/1987 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bankalar (Değişiklik) Yasası ve 35/1987 sayılı Merkez Bankası Yasasında gözetim ve denetim konularına özel önem verilmiş ve bu alandaki görev ve yetkilerimiz genişletilmiştir, şöyle ki:

(i) Para ve Kambiyo İşleri Yasasının 49. maddesi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde faaliyet gösteren yetkili bankalar ile yetkili müesseselerin işlemlerinin bu yasa ve bu yasaya dayanılarak çıkarılacak tüzük kurallarına uygunluğunun denetiminin K.K.T.C. Merkez Bankası tarafından yapılmasını öngörmektedir.

(ii) K.K.T.C. Bankalar Yasasının 14. maddesine göre K.K.T.C. Merkez Bankası aşağıdaki bentlerde öngörülen denetim, saptama ve tahlilleri yapmaya yetkilidir:

A. Bankaların her türlü işlemlerinin bu Yasa, Pul Yasası, Döviz İstikrar Fonu Yasası, Para ve Kambiyo İşleri Yasası, Dış Ticaret (Düzenleme ve Denetim) Yasası ve yürürlükteki yasa gücünde kararnemelerle diğer ilgili yasalara ve bu yasalar uyarınca çıkarılan Tüzük, Yönetmelik, Karar, Tebliğ ve Emirnamelelerin kurallarına uygunluğunun denetimi; ve

B. Bankaların varlıkları, alacakları, öz kaynakları, borçları, kâr ve zarar hesapları arasındaki ilgi ve dengelerin ve mali bünyeyi etkileyen diğer tüm unsurların saptanması ve tahlili.

(iii) K.K.T.C. Merkez Bankası Yasasının 29. maddesine göre:

- (1) K.K.T.C. sınırları içinde faaliyette bulunan bütün bankalar, yıllık bilançoları ile Kâr ve Zarar Hesaplarını İdare Meclisi raporları ile birlikte yıl sonundan başlayarak üç ay içerisinde Bankaya vermekle yükümlüdürler.
- (2) Banka bankalardan mevduat, kredi, döviz ve diğer işlemlerine ait her türlü bilgiyi isteyebilir ve Bankalar Yasasında öngörülen ve Bankaya verilen diğer denetlemeleri yapar, gerekli önlemleri alır ve/veya cezai kovuşturma başlatır.
- (3) Bankalar, Bankanın 2. fıkraya göre isteyeceği bilgileri bankanın belirteceği süre içinde vermeye zorludurlar.
- (4) Banka, bankaların mali durumlarını izler, inceler ve denetler. Saptadığı hususlarla ilgili gerekli önlemleri alır ve/veya cezai kovuşturma başlatır.

Aynı Yasanın 30. maddesine göre:

- (1) Banka, bankalar ile kooperatif bankalarının ve kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşların her türlü işlemlerini bu Yasa, Bankalar Yasası, Pul Yasası, Döviz İstikrar Fonu Yasası, Para ve Kambiyo İşleri Yasası, Dış Ticaret (Düzenleme ve Denetim) Yasası ve yürürlükteki Yasa gücündeki kararnemeler ile diğer ilgili yasalar ve bu yasalar uyarınca çıkarılan Tüzük, Yönetmelik, Karar, Tebliğ ve Emirnamelelerin kurallarına uygunluğunun denetimini yapar; gerekli önlemleri alır ve/veya cezai kovuşturma başlatır.
- (2) Denetlenecek banka ve kuruluşlar gerekli her türlü bilgi ve belgeleri denetimle görevli kişilere zamanında ve eksiksiz olarak vermek zorundadırlar.

Denetim faaliyetlerimiz sürdürülmekte olup çeşitli yasalarla verilen görevlerin ifasına çalışılmaktadır. Bu amaçla yapılacak yeni atamalarla Teftiş ve İnceleme Kurulumuz güçlendirilecektir.

II. Bölüm

Ekonomik Gelişmeler

1. Üretim, İstihdam ve Fiyatlar

- a) Üretim Artışı ve Kaynakların Kullanımı; 1985, 1986 ve 1987 yıllarında G.S.M.H.'nin dağılımı ve sektörel katma değerlerinin büyüme hızları Tablo 11'de cari üretici fiyatları ve Tablo 12'de sabit üretici fiyatlarıyla karşılaştırılmalı olarak gösterilmiştir.

Cari fiyatlarla 1985'de 126,874.2 milyon ₺ olan G.S.M.H. 1986'da 195,142.7 milyon ₺ ve 1987'de 289.106.4 milyon ₺'ye ulaşmıştır. Böylece 1985'ten 1986'ya %53.8 ve 1986'dan 1987'ye % 48.2 büyüme hızı görülmektedir.

1977 sabit fiyatlarıyla 1985'te 5080.4 milyon ₺ olan G.S.M.H. 1986'da 5324.1 milyon ₺ ve 1987'de 5684.1 milyon ₺ olarak gerçekleşmiştir. Bu itibarla sabit fiyatlarla büyüme hızı 1986'da %4.8 ve 1987'de %6.8 olarak gerçekleşmiş bulunmaktadır. Sabit üretici fiyatları ile hesaplanan 1985, 1986 ve 1987 yılları G.S.Y.I.H. sınıfı sektör paylarına göz attığımızda her üç yılda, Kamu Hizmetlerinin %22.3, %21.7 ve %21.7 oranları ile ilk sırayı Ticaretin %19.1, %18.7 ve %18.7 oranları ile ikinci sırayı ve Tarımın %16.0, %12.5 ve %12.1 oranları ile üçüncü sırayı işgal ettiğini görürüz. Bunları Sanayi ve Ulaştırma-Haberleşme kesimleri izlemektedir.

Tablo 11

G.S.M.H.'nin Dağılımı ve Sektörel Katma Değerlerin Büyüme Hızları

(Cari üretici fiyatlarıyla Milyon ₺)

S e k t ö r l e r	1985	1986	1987	Büyüme Hızı		Dağılım Yüzdesi		
				1985- 1986	1986- 1987	1985	1986	1987
1. Tarım	26.142.8	28.016.0	36.081.3	7.2	28.8	21.0	14.6	12.7
a) Çiftçilik	25.288.5	26.959.0	34.218.8	6.6	26.9	20.3	14.0	12.0
b) Ormancılık	101.6	147.3	195.3	45.0	32.6	0.1	0.1	0.1
c) Balıkçılık	752.7	909.7	1.667.2	20.9	83.3	0.6	0.5	0.6
2. Sanayi	11.641.2	20.513.4	32.572.3	76.2	58.8	9.3	10.7	11.5
a) Maden ve Taşocakçılığı	733.2	1.425.1	2.330.8	94.4	63.5	0.6	0.7	0.8
b) İmalât Sanayii	10.096.0	17.814.0	26.204.6	76.4	47.1	8.1	9.3	9.3
c) Elektrik ve Su	812.0	1.247.3	4.036.9	56.9	216.8	0.6	0.7	1.4
3. İnşaat	5.308.0	15.892.6	22.685.6	199.4	42.7	4.3	8.3	8.0
4. Ticaret	30.641.6	44.010.8	66.584.4	43.6	51.3	24.5	23.0	23.5
a) Toptan ve perakente ticaret	24.120.6	34.729.4	51.468.5	44.0	48.2	19.3	18.1	18.2
b) Otelcilik ve Lokantacılık	6.521.0	9.281.4	15.115.9	42.3	62.9	5.2	4.9	5.3
5. Ulaştırma - Haberleşme	9.578.0	13.407.6	20.449.5	40.0	52.5	7.7	7.0	7.2
6. Mali Müesseseler	5.113.0	8.512.4	13.198.6	66.5	55.0	4.1	4.4	4.6
7. Konut Gelirleri	3.569.4	5.407.0	8.170.8	51.5	51.1	2.9	2.8	2.9
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	5.630.4	10.443.8	15.318.6	85.5	46.7	4.5	5.4	5.4
9. Kamu Hizmetleri	18.404.0	34.107.8	47.160.5	85.5	38.3	14.7	17.8	16.6
İthalât Vergileri	8.796.0	11.465.0	21.626.8	30.3	88.6	7.0	6.0	7.6
G.S.Y.İ.H. (a.f.)	124.824.4	191.776.4	283.848.4	53.6	48.0	100.0	100.0	100.0
Net Dış Alım Faktör Geliri	2.049.8	3.366.3	5.258.0	64.2	56.2	1.6	1.8	1.9
G.S.M.H. (a.f.)	126.874.2	195.142.7	289.106.4	53.8	48.2	101.6	101.8	101.9

Kaynak: Devlet Plânlama Örgütü

G.S.M.H.'nin Dağılımı ve Sektörel Katma Değerlerin Büyüme Hızları

(Sabit üretici fiyatlarıyla Milyon ₺)

Sektörler	1985	1986	1987	Büyüme Hızı		Dağılım Yüzdesi		
				1985-1986	1986-1987	1985	1986	1987
1. Tarım	801.0	655.2	677.9	-18.2	3.5	16.0	12.5	12.1
a) Çiftçilik	761.2	618.2	638.8	-18.8	3.3	15.2	11.8	11.4
b) Ormancılık	3.1	3.9	4.4	25.8	12.8	0.1	0.1	0.1
c) Balıkçılık	36.7	33.1	34.7	-9.8	4.8	0.7	0.6	0.6
2. Sanayi	510.8	600.0	634.4	17.5	5.7	10.2	11.5	11.4
a) Maden ve Taşocakçılığı	12.2	14.0	17.7	14.8	6.4	0.2	0.3	0.3
b) İmalât Sanayi	400.7	464.5	512.1	15.9	10.2	8.0	8.9	9.2
c) Elektrik ve Su	97.9	121.5	104.6	24.1	-13.9	2.0	2.3	1.9
3. İnşaat	263.8	366.5	451.3	38.9	23.1	5.3	7.0	8.1
4. Ticaret	957.3	980.2	1.046.3	2.4	6.7	19.1	18.7	18.7
a) Toptan ve Perakente Ticaret	876.4	887.3	933.4	1.2	5.2	17.5	17.0	16.7
b) Otelcilik ve Lokantacılık	80.9	92.9	112.9	14.8	21.5	1.6	1.7	2.0
5. Ulaştırma - Haberleşme	474.5	574.8	610.0	21.1	6.1	9.5	11.0	10.9
6. Mali Müesseseler	217.5	224.1	244.5	3.0	9.1	4.4	4.3	4.4
7. Konut Gelirleri	337.5	345.6	352.6	2.4	2.0	6.8	6.6	6.3
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	169.4	188.2	201.1	11.1	6.8	3.4	3.6	3.6
9. Kamu Hizmetleri	1.115.0	1.137.2	1.181.2	2.0	3.9	22.3	21.7	21.2
İthalât Vergileri	151.5	160.5	181.4	5.9	13.0	3.0	3.1	3.3
G.S.Y.İ.H. (a.f.)	4.998.3	5.232.3	5.580.7	4.7	6.6	100.0	100.0	100.0
Net Dış Alım Faktör Geliri	82.1	91.8	103.4	11.8	12.6	1.6	1.8	1.9
G.S.M.H. (a.f.)	5.080.4	5.324.1	5.684.1	4.8	6.8	101.6	101.8	101.9

Kaynak: Devlet Plânlama Örgütü

1985-1986 yıllarına ait karşılaştırmalı Kaynaklar-Harcamalar Dengesi cari fiyatlarla Tablo 12'de ve sabit fiyatlarla Tablo 13'de verilmiştir. 1987 yılına ait veriler henüz elde mevcut değildir. Bunları sağlanı sağlanmaz bültenimizin müteakip sayısında vermeye çalışacağız.

1985'te %91.4 olan cari fiyatlarla G.S.M.H.'nin Toplam Kaynaklar içindeki payı 1986'da %93.0'e yükselmiş, Dış Açığın Toplam Kaynaklardaki payı ise %8.6'dan %7'ye düşmüştür. Böylece Toplam Kaynaklarda Yurtiçi Kaynaklar lehine bir gelişme olmuş ve dışa bağımlılık azalmıştır.

Toplam Kaynakların 1985 yılında %17.6'sı yatırımlara ve %82.4'ü tüketime giderken, 1986 yılında %19.5'i yatırımlara ve %80.5'i tüketime gitmiştir. Bu suretle harcamalarda Yatırımlar lehine bir gelişme gözlenmiştir.

Sabit Sermaye yatırımlarında Kamunun payı 1985'te %36.3'den 1986'da %27.7'ye düşmüş, özel sektörün payı ise %63.7'den %72.3'e yükselmiştir. Toplam tüketimde ise Kamunun payı %23.1'den %24.3'e yükselmiş, özel sektörün payı ise %76.9'dan %75.7'ye düşmüştür. Neticede, Özel sektörün performansı daha olumlu görülmektedir.

Tablo 13

Kaynaklar - Harcamalar Dengesi

(Cari fiyatlarla Milyon TL)

	1985	1986	Değişme %	G.S.M.H.'ya Oranı %	
			1985-1986	1985	1986
1. Toplam Kaynaklar	138.844.5	209.882.1	51.2	109.4	107.6
1. G.S.M.H. (a.f.)	126.874.2	195.142.7	53.8	100.0	100.0
2. Dış Açık	11.970.3	14.739.4	23.1	9.4	7.6
II. Toplam Yatırımlar	24.472.6	40.908.3	67.2	19.3	21.0
1. Sabit Sermaye	21.004.5	39.435.4	87.7	16.6	20.2
a) Kamu	7.626.4	10.913.9	43.1	6.0	5.6
b) Özel	13.378.1	28.521.5	113.2	10.6	14.6
2. Stok değişimleri	3.468.1	1.472.9	-57.5	2.7	0.8
a) Kamu	739.0	1.669.6	125.9	0.6	0.9
b) Özel	2.729.1	-196.7	-	2.1	-0.1
III. Toplam Tüketim	114.371.9	168.973.8	47.7	90.1	86.6
1. Kamu Tüketimi	26.372.4	41.136.1	56.0	20.8	21.1
2. Özel Tüketim	87.999.5	127.837.7	45.3	69.3	65.5
IV. Toplam Yurtiçi Tasarruflar (G.S.M.H. - Toplam Tüketim)	12.502.3	26.168.9	109.3	9.9	13.4

Kaynak: Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 14

Kaynaklar - Harcamalar Dengesi

(1977 Sabit fiyatlarıyla Milyon TL)

	1985	1986	Değişme %		G.S.M.H.'ya Oranı %	
			1985-1986	1985	1986	
I. Toplam Kaynaklar	5.559.7	5.726.2	3.0	109.4	107.6	
1. G.S.M.H. (a.f.)	5.080.4	5.324.1	4.8	100.0	100.0	
2. Dış Açık	479.3	402.1	-16.1	9.4	7.6	
II. Toplam Yatırımlar	980.0	1.116.1	13.9	19.3	21.0	
1. Sabit Sermaye	841.1	1.075.9	27.9	16.6	20.2	
a) Kamu	305.4	297.8	-2.5	6.0	5.6	
b) Özel	535.7	778.1	45.2	10.6	14.6	
2. Stok Değişmeleri	138.9	40.2	-71.1	2.7	0.8	
a) Kamu	29.6	45.6	54.1	0.6	0.9	
b) Özel	109.3	-5.4	-	2.1	0.1	
III. Toplam Tüketim	4.579.7	4.610.1	0.7	90.1	86.6	
1. Kamu Tüketimi	1.056.0	1.122.3	6.3	20.8	21.1	
2. Özel Tüketim	3.523.7	3.487.8	-1.0	69.3	65.5	
IV. Toplam Yurtiçi Tasarruflar (G.S.M.H.-Toplam Tüketim)	500.7	714.0	42.6	9.9	13.4	

b) İstihdam

1985, 1986 ve 1987 yıllarında istihdamın sektörel dağılımı karşılaştırmalı olarak Tablo 14'te verilmiştir. Her üç yılda %30 civarında bir payla Tarım birinci sırayı işgal etmekte bunu yaklaşık olarak %23 payla Kamu hizmetleri ve %10 payla Sanayi sektörü izlemektedir. İnşaat sektöründe hızlı bir tırmanma göze çarpmaktadır. Şöyle ki sektörün payı 1985'te %7.2'den 1986'da %9.0'a ve 1987'de %10.2'ye yükselmiştir.

1985'te 61499 olan çalışan nüfus 1986'da 64.086'ya ve 1987'de 66.212'ye yükselmiş, işsiz sayısı ise 1405'ten 1568'e yükselmiş ve 1987'de 1210'a düşmüştür. Bu suretle işsizlik oranı 1985'te %2.3, 1986'da 2.4 ve 1987'de %1.8 olarak görülmektedir.

Tablo 15

İstihdamın Sektörel Dağılımı ve Nüfus

Sektörler	1985		1986		1987	
	Sayı	Toplam Çalışan Nüfus Oranı %	Sayı	Toplam Çalışan Nüfus Oranı %	Sayı	Toplam Çalışan Nüfus Oranı %
1. Tarım	20595	33.5	20142	31.4	19780	29.9
2. Sanayi	6213	10.1	6604	10.3	6872	10.4
a) Madencilik ve Taşocakçılığı	633	1.0	-	-	-	-
b) İmalât Sanayii	4522	7.4	5464	8.5	5732	8.7
c) Elektrik - Su	1058	1.7	1140	1.8	1140	1.7
3. İnşaat	4454	7.2	5753	9.0	6750	10.2
4. Ticaret-Turizm	5586	9.1	5725	8.9	6015	9.1
a) Toptan ve perakente ticaret	4519	7.4	4544	7.1	4651	7.0
b) Otelcilik Lokantacılık	1067	1.7	1181	1.8	1364	2.1
5. Ulaştırma-Haberleşme	4004	6.5	4584	7.2	4776	7.2
6. Mali Müesseseler	1531	2.5	1563	2.5	1663	2.5
7. Serbest Meslek ve Hizmetler	4641	7.6	5012	7.8	5261	7.9
8. Kamu Hizmetleri (KİT ve Belediyeler dahil)	14475	23.5	14683	22.9	15095	22.8
Toplam Çalışan Nüfus	61499	100.0	64066	100.0	66212	100.0
İşsiz Sayısı	1405		1568		1210	
Toplam Nüfus	160287		162676		165035	

Kaynak: Devlet Plânlama Örgütü

c) Fiyat Hareketleri ve Ücretler

1986, 1987 yılları ile 1988 yılının ilk dört ayındaki fiyat hareketleri karşılaştırılmalı olarak Tablo 16'da verilmiştir. Devlet Planlama Örgütünc yeni bir tüketim harcamaları anketi yapılmış ve bu anket sonucu belirlenen eğilimlere göre ağırlıklı, yeni bir tüketim kalıbı hazırlanarak 1 Ocak 1988'den itibaren baz olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Hayat pahalılığı 1984'te %70.72, 1985'te %43.04, 1986'da %48.09 ve 1987'de %43.01 olarak saptanmış olup bunun mal ve hizmet gruplarına göre dağılımı Tablo 17'de gösterilmektedir.

Yüksek enflasyonist ortamda maaş ve ücretlerin satın alma gücünü korumak düşüncesiyle 1983 yılından beri eşel mobil sistemi uygulanmaktadır. 1985 yılı sonuna kadar her dört ay sonundaki hayat pahalılığı artışı dikkate alınarak maaş ve ücretlere yansıtılan artışlar 1986 yılından itibaren her üç ay sonundaki duruma göre ayarlanmaya başlanmıştır. Asgari ücret komisyonunca 1 Ocak 1987'den itibaren ayda 90.000.-₺ olarak saptanan asgari ücret, sözü edilen Komisyonun 9 Aralık 1987 tarihli tavsiye kararı uyarınca 1 Ocak 1988'den itibaren ayda 121.000.- ₺'ye yükseltilmiştir.

Tablo 16

	Hayat Pahalılığı		
	<u>1986</u>	<u>1987</u>	<u>1988</u>
	<u>%</u>	<u>%</u>	<u>%</u>
Ocak	7.10	3.18	8.08
Şubat	11.54	4.43	17.09
Mart	19.01	9.05	24.11
Nisan	19.15	10.00	26.58
Mayıs	20.69	11.35	
Haziran	21.07	17.12	
Temmuz	31.75	19.33	
Ağustos	36.47	19.77	
Eylül	36.68	24.43	
Ekim	38.81	34.54	
Kasım	41.48	38.40	
Aralık	48.09	43.01	

Kaynak: Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 17

Hayat Pahalılığının Mal ve Hizmet Gruplarına
Göre Dağılımı

	1984 %	1985 %	1986 %	1987 %
Yiyecek ve İçecek	45.48	16.89	30.83	19.63
Ev ve ev masrafı	6.70	5.03	3.23	6.11
Giyim	5.53	12.34	7.74	7.68
İlaç ve Tıp	0.62	0.46	0.41	0.39
Eğitim	0.60	0.33	0.11	0.47
Taşıt	6.36	3.93	1.45	3.47
Hizmetler	1.32	1.25	1.34	0.79
Eğlence ve Okuma	0.93	0.35	0.92	0.66
Sigara	3.03	2.31	1.88	3.63
Şahsi Harcamalar	0.15	0.15	0.18	0.18
	<u>70.72</u>	<u>43.04</u>	<u>48.09</u>	<u>43.01</u>

Kaynak: Devlet Plânlama Örgütü

2. Mali ve Parasal Gelişmeler

a) Mali Gelişmeler

Bütçe harcamaları 1985 yılında 45.8 milyar ₺ 1986 yılında 70.5 milyar ₺ ve tadile tabi olmak üzere 1987 yılında 106.1 milyar ₺ olarak gerçekleşmiştir. 1985'te bütçe harcamalarının %46.9'u oranında olan yerel katkı 1986'da %47.2'ye, 1987'de %55.6'ya yükselmiştir. Böylece nisbi bir iyileşme gözlenmektedir. 1988 yılı bütçesinde %44.9 olarak öngörülen yerel katkı ilk üç aylık uygulamada %62.1 olarak görülmektedir.

Öte yandan 1984, 1985 ve 1986 yıllarında G.S.M.H.'nin yaklaşık olarak %17'si oranında gerçekleşen yerel gelirler 1987'de tadile tabi bütçe gerçekleşme rakamlarına göre G.S.M.H.'nin %24.4'ü oranında gerçekleşmiştir. Burada da belirgin bir iyileşme söz konusudur. (Tablo 18 ve 19).

1987 yılı sonu itibariyle birikmiş bütçe açıkları 73.8 milyar ₺'sına baliğ olmuştur. Söz konusu açık T.C. Ziraat Bankası Kredileri ve diğer borçlanmalarla karşılanmaktadır (Tablo 20).

T.C. Ziraat Bankasından sağlanan krediler faizler hariç olmak üzere 1987 yılı sonunda 53.9 milyar ₺ tutarındadır. Bunun yıllara göre dökümü Tablo 21'de verilmektedir.

Tablo 18

**G.S.M.H. ile Karşılaştırmalı Bütçe Analizi
1984-1987**

Milyar TL

	1984		1985		1986		1987	
	Gerçek- leşme	G.S.M.H. Yüzdesi	Gerçek- leşme	G.S.M.H. Yüzdesi	Gerçek- leşme	G.S.M.H. Yüzdesi	Gerçek- leşme	G.S.M.H. Yüzdesi
I. Bütçe Yerel Gelirleri	13.2	17.8	21.5	16.9	33.3	17.1	59.0	24.4
1. Vergi Gelirleri	10.6	14.3	17.6	13.9	26.3	13.5	48.2	16.7
a) Dolaysız Vergiler	5.0	6.8	8.6	6.8	14.5	7.4	26.2	9.1
b) Dolaylı Vergiler	5.6	7.5	9.0	7.1	11.8	6.0	22.0	7.6
2. Diğer Gelirler	2.6	3.5	3.9	3.0	7.0	3.6	10.8	3.7
II. Bütçe Giderleri	27.0	36.5	45.8	36.1	70.5	36.1	106.1	36.7
1. Cari Giderler	20.4	27.5	35.7	28.1	58.0	29.7	83.9	29.0
a) Personel Giderleri	10.3	13.9	17.2	13.6	27.7	14.2	39.0	13.5
b) Diğer Cari Giderler	2.2	2.9	2.9	2.3	4.8	2.5	6.9	2.4
c) Transferler	7.9	10.7	15.6	12.2	25.5	13.0	38.0	13.1
- Sosyal					15.5	7.9	25.3	8.7
- Diğer					10.0	5.1	12.7	4.4
2. Savunma Giderleri	2.5	3.5	3.6	2.8	5.0	2.6	6.0	2.1
3. Yatırımlar	4.1	5.5	6.5	5.1	7.5	3.8	16.2	5.6
III. Dış Yardım ve Borçlanmalar	13.8	18.7	24.3	19.1	37.2	19.1	47.1	16.3
- Dış Yardımlar							26.9	9.3
- Borçlanmalar (Açık)							20.2	7.0

Not: G.S.M.H. 1984 73.9
 1985 126.9
 1986 195.1
 1987 289.1

Kaynak: Ekonomi ve Maliye Bakanlığı
 Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 19

Karşılaştırmalı Bütçe Özeti
1985 - 1988

Milyar TL

	1985		1986		1987		1988			
	Gerçek- leşme	%	Gerçek- leşme	%	Gerçek- leşme (Değişebilir)	%	Bütçe	%	3 aylık	%
Bütçe Finansmanı										
Yerel Kaynaklar	21.5	46.9	33.3	47.2	59.0	55.6	76.3	44.9	18.5	62.1
Dış Yardım } Borçlanma }	24.3	53.1	37.2	52.8	26.9 20.2	25.4 19.0	57.0 36.8	33.5 21.6	5.0 6.3	16.8 21.1
	45.8	100.0	70.5	100.0	106.1	100.0	170.1	100.0	29.8	100.0
Cari Harcamalar	35.7	77.9	58.0	82.3	83.9	79.1	110.7	65.1	27.5	92.3
Savunma Harcamaları	3.6	7.9	5.0	7.1	6.0	5.7	8.5	5.0	1.6	5.4
Yatırım Harcamaları	6.5	14.2	7.5	10.6	16.2	15.2	50.9	29.9	0.7	2.3
	45.8	100.0	70.5	100.0	106.1	100.0	170.1	100.0	29.8	100.0

Kaynak: Ekonomi ve Maliye Bakanlığı
Devlet Planlama Örgütü

Tablo 20

Yıllar İtibariyle Bütçe Açıkları

Milyar ₺

	<u>Bütçe Açığı</u>	<u>G.S.M.H. Yüzdesi</u>
1975 yılı açığı	0.1	8.6
1986 " "	0.2	5.8
1977 " "	0.3	7.2
1978 " "	0.3	5.5
1979 " "	0.7	7.8
1980 " "	1.5	8.8
1981 " "	2.0	8.3
1982 " "	2.9	8.3
1983 " "	3.7	7.9
1984 " "	6.8	9.2
1985 " "	12.5	9.9
1986 " "	22.6	11.6
1987 " " (Değişebilir)	20.2	7.0
<hr/>		
1987 sonu birikmiş bütçe açığı	73.8	

Kaynak: Ekonomi ve Maliye Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

b) Parasal Gelişmeler

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan Ekonomik İşbirliği Protokolünün Para, Kambiyo, Bankacılık Bölümü altında yer alan maddeler peyder pey uygulama alanına konulmaktadır.

26/1987 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bankalar (Değişiklik) Yasası 1 Haziran 1987, 35/1987 sayılı yeni Merkez Bankası Yasası 26 Haziran 1987 ve 22/1987 sayılı Para ve Kambiyo İşleri (Değişiklik) Yasası ise 1 Kasım 1987 tarihinden itibaren yürürlüğe konmuştur. 22/1987 sayılı yasa ile değişik şekliyle 38/1982 sayılı Para ve Kambiyo İşleri Yasası altında verilen yetkilere dayanılarak Bakanlar Kurulunca yapılan Para ve Kambiyo İşleri Tüzüğü de 2 Kasım 1987 tarih ve 116 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak aynı gün yürürlüğe girmiştir. Böylece öngörülen yeni düzenlemeler için gerekli alt yapı hazırlanmış bulunmaktadır.

Tablo 21

**T.C. Ziraat Bankasından Sağlanan Krediler
(faizler, hariç)'in yıllar itibariyle dökümü**

	Milyar ₺
1975	0.1
1976	0.1
1977	0.1
1978	0.3
1979	0.4
1980	1.4
1981	2.0
1982	3.0
1983	5.3
1984	6.4
1985	8.8
1986	18.0
1987	8.0
	<hr/>
	53.9

Kaynak: Ekonomi ve Maliye Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

3. Ticaret, Pazarlama ve Ödemeler Dengesi:

a) Ticaret ve Pazarlama

Toptan ve perakente ticaret K.K.T.C. ekonomisinde önemli bir yer işgal etmektedir.

Bu sektörden doğan katma değer cari fiyatlarla 1985'te 24120.6 milyon ₺, 1986'da 34729.4 milyon ₺ ve 1987'de 51.468.5 milyon ₺ olarak gerçekleşmiştir. Böylece sektörün G.S.Y.İ.H. içindeki payı 1985'te %19.3, 1986'da %18.1 ve 1987'de %18.2 olarak görülmektedir. İstihdam açısından bakıldığında toptan ve perakente ticaret sektöründe çalışanlar 1985'te 4519, 1986'da 4544 ve 1987'de 4651 olarak saptanmıştır. Bu suretle kişi başına düşen Katma Değer 1985'te 5.3 milyon ₺, 1986'da 7.6 milyon ₺ ve 1987'de 11.1 milyon ₺ şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Tablo 22 incelendiğinde 1981-1988 yılları itibariyle dışalımın %41-46 arasındaki bölümünün Türkiye'den ve %54-59 arasındaki bölümünün diğer ülkelerden, dışsatımın ise %8-22 arasındaki bölümünün Türkiye'ye ve %78-92 arasındaki bölümünün ise diğer ülkelere yapıldığını görürüz.

Genelde dışalımımızda Türkiye birinci sırayı alırken onu Birleşik Krallık dışındaki Avrupa Ortak Pazar ülkeleri, Birleşik Krallık ve Uzak Doğu Ülkeleri izlemiş, dışsatımımızda ise en büyük pay Birleşik Krallığa ve daha sonra Türkiye, Orta Doğu İslam Ülkeleri ve diğer Avrupa Ortak Pazar ülkelerine gitmiştir. (Tablo 23).

Tarım ürünleri dışsatımımızın %56 ile %78 arasında değişen bir oranını oluştururken %22 ile %43 arasında değişen bir oranı da sanayi ürünlerinden oluşmuştur. Dışalımda yaklaşık %10 tarımsal ürünlere karşılık %90 sanayi ve mineral ürünleri görülmektedir. (Tablo 24 & 25).

Dış ticaret açığımız dolar bazında yılda 166 milyon ABD \$'na yükselmiştir. 1979-1988 döneminde dışsatımın, dışalım karşılama oranının %27 ile %47 arasında değiştiği görülmektedir (Tablo 26).

Dış ticaretimizin gelişmesinde ulaşım ve haberleşme en büyük etkenlerdendir. Politik ve ekonomik nedenlerle K.K.T.C. deniz ve hava limanlarına uluslararası ticarete mevcut koşulların gerektirdiği şekilde düzenli uçak ve gemi seferleri yapılamamaktadır. Dış dünya ile haberleşme imkânlarımız da arzu edilen düzeyde değildir. Bütün bunlara karşın çok sayıda yabancı ülke ile ticari ilişkiler tesis edilmiş olup durumun iyileştirilmesi yönünde çalışmalar sürdürülmektedir.

Tablo 22

**K.K.T.C.'nin Türkiye ve Diğer Ülkelerle olan Dış Ticareti
1981 - 1988**

Milyon ABD \$

Yıllar	Dış Alım					Dış Satım				
	Türkiye	%	Diğer Ülkeler	%	Toplam	Türkiye	%	Diğer Ülkeler	%	Toplam
1981	44.2	42.5	59.9	57.5	104.1	7.1	19.3	29.8	80.8	36.9
1982	49.5	41.3	70.4	58.7	119.9	7.3	18.5	32.2	81.5	39.5
1983	65.3	45.0	80.0	55.0	145.3	6.5	16.1	34.2	83.9	40.7
1984	61.5	45.1	74.8	54.9	136.3	8.4	21.6	30.4	78.4	38.8
1985	65.1	45.5	77.9	54.5	143.0	5.4	11.7	40.9	88.3	46.3
1986	70.1	45.8	83.1	54.2	153.2	7.7	14.8	44.3	85.2	52.0
1987	94.3	42.7	126.7	57.3	221.0	7.9	14.3	47.2	85.7	55.1
1988 (Ocak, Şubat Mart)	27.8	46.3	32.2	53.7	60.0	1.3	8.2	14.6	91.8	15.9

Kaynak: Ticaret ve Sanayi Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 23

**Ülkeler İtibariyle Dış Ticaret
1985-1988**

Milyon ABD \$

Ülkeler	1985				1986				1987				1988			
	Dış alım Değer	%	Dış satım Değer	%	Dış alım Değer	%	Dış satım Değer	%	Dış alım Değer	%	Dış satım Değer	%	Dış alım Değer	(Ocak Şubat Mart) %	Dış satım Değer	%
I. Türkiye :	65.1	45.5	5.4	11.7	70.1	45.8	7.7	14.8	94.9	42.9	8.4	15.2	27.8	46.3	1.3	8.2
II. Diğer Ülkeler	77.9	54.5	40.9	88.3	83.1	54.2	44.3	85.2	126.1	57.1	46.7	84.8	32.2	53.7	14.6	91.8
1. Birleşik Krallık	27.5	19.2	31.2	67.4	22.7	14.8	32.8	63.1	31.3	14.2	36.7	66.6	8.1	13.6	12.7	79.9
2. Diğer AET ülkeleri	25.4	17.8	3.9	8.4	28.6	18.7	1.9	3.6	40.8	18.5	4.8	8.7	8.1	13.5	1.1	6.9
3. Orta Doğu İslâm Ülkeleri	0.8	0.6	4.5	9.7	1.7	1.1	5.3	10.2	3.3	1.5	3.5	6.4	1.2	2.0	0.0	-
4. Uzak Doğu Ülkeleri	10.7	7.5	-	-	15.8	10.3	-	-	33.8	15.3	-	-	10.1	16.8	0.0	-
5. Diğer	13.5	9.4	1.3	2.8	14.3	9.3	4.3	8.3	16.9	7.6	1.7	3.1	4.7	7.8	0.8	5.0
Toplam	143.0	100.0	46.3	100.0	153.2	100.0	52.0	100.0	221.0	100.0	55.1	100.0	60.0	100.0	15.9	100.0

Kaynak: Ticaret ve Sanayi Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 24

**Dış Satımın Yapısı
1984-1987**

Milyon ABD \$

G r u p	1984		1985		1986		1987	
		%		%		%		%
1. Tarım Ürünleri	26.6	68.5	35.9	77.6	36.9	71.0	31.1	56.5
a) Narenciye	19.8	51.0	29.9	64.6	28.5	54.8	22.5	40.8
b) Patates	1.9	4.9	2.6	5.6	3.8	7.3	2.3	4.2
c) Canlı Hayvanlar	2.9	7.5	2.3	5.0	2.3	4.4	1.8	3.3
d) Diğer Tarım Ürünleri	2.0	5.1	1.1	2.4	2.3	4.4	4.5	8.2
2. Sanayi Ürünleri	12.2	31.5	10.3	22.2	14.7	28.3	23.5	42.6
a) İşlenmiş Tarım	3.6	9.3	3.9	8.4	4.9	9.4	6.9	12.5
b) Diğer Sanayi Ürünleri	8.6	22.2	6.4	13.8	9.8	18.9	16.6	30.1
3. Mineraller	-	-	0.1	0.2	0.4	0.7	0.5	0.9
TOPLAM	38.8	100.0	46.3	100.0	52.0	100.0	55.1	100.0

Kaynak : Ticaret ve Sanayi Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 25

**Mal Gruplarına Göre Dış Alım
1985-1988**

Milyon ABD \$

G r u p	1985		1986		1987		1988 (Ocak, Şubat, Mart)	
		%		%		%		%
1. Yiyecek ve Canlı Hayvan	16.5	11.5	16.1	10.5	19.7	8.9	6.2	10.3
2. İçkiler ve Tütün	7.0	4.9	7.3	4.8	12.5	5.7	2.2	3.7
3. Yakıttan gayrı yanmayan hammadde	3.0	2.1	3.3	2.1	3.5	1.6	1.1	1.8
4. Mineral yakıtlar, yağlayıcı madde ve ilgili olanlar	19.9	13.9	11.3	7.4	18.2	8.2	5.7	9.5
5. Hayvan ve Sebze yağları	2.0	1.4	1.0	0.6	1.4	0.6	0.6	1.0
6. Kimyevi Maddeler	13.3	9.3	13.2	8.6	15.7	7.1	3.2	5.4
7. Hammaddesine göre tasnif edilenler	37.3	26.1	49.3	32.2	64.8	29.3	19.8	33.0
8. Makine ve Nakliye Araçları	32.7	22.9	37.8	24.7	65.6	29.7	15.5	25.8
9. Çeşitli Mamuller	11.3	7.9	13.9	9.1	19.6	8.9	5.7	9.5
TOPLAM	143.0	100.0	153.2	100.0	221.0	100.0	60.0	100.0

Kaynak: Ticaret ve Sanayi Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 26

Dış Ticaret
1979-1988

Milyon ABD \$

Yıllar	Dış Alım	Dış Satım	Açık	Dışsatımın Dışalımı Karşılama Oranı
1979	90.8	35.8	55.0	%39.4
1980	94.4	44.5	49.9	%47.1
1981	104.1	36.9	67.2	%35.4
1982	119.9	39.5	80.4	%32.9
1983	145.3	41.0	104.3	%28.2
1984	135.6	38.4	97.2	%28.3
1985	141.7	45.8	95.9	%32.3
1986	153.2	52.0	101.2	%33.9
1987	221.0	55.1	165.9	%24.9
1988 (Ocak, Şubat, Mart)	60.0	15.9	44.1	%26.5

(b) Ödemeler Dengesi

1985 yılında 96.7 milyon ABD \$ olan ticaret açığı 1987 yılında 165.9 milyon ABD \$'na yükselmiştir.

Genelde dış satımlarımız dış alımlarımızın yaklaşık olarak üçte birini karşılayabilmektedir. 1979-1988 dönemi dış ticaretini gösteren Tablo 25 incelendiğinde en iyi performansın, ihracatın, ithalâtın %47.1'ini karşıladığı 1980 yılında, en kötü performansın ise ihracatın sadece %24.9'unu karşılayabildiği 1987 yılında olduğu görülür.

Görünmeyen işlemlerde, turizmin katkısı 1985'de 47.3 milyon ABD \$'dan 1987'de 103.5 milyon ABD dolarına yükselmiş ve diğer görünmeyenlerin de olumlu katkısıyla Cari İşlemler dengesindeki açık 1985'te 22.7 milyon ABD \$'ından 1987'de 20.7 milyon ABD \$'ına düşmüştür. 1987 yılında K.K.T.C.'ye gelen turist sayısı 184337 olup en yüksek düzeydedir. Bunun %80.3'ü Türkiye %19.7'si ise diğer ülke turistlerinden oluşmaktadır.

Diğer Görünmeyen İşlemler kalemi yurt dışından gelen havaleler, Türk Barış Gücünün Kuzey Kıbrıs'taki harcamaları ve Birleşmiş Milletler Barış Gücü ve İngiliz Üs Bölgesinde çalışanların kazançlarından, sivil uçak kiralaması için yapılan ödemeler, yabancı ülkelerde okuyan öğrencilerin masrafları, yabancı ülkelerde tedavi olanların harcamaları ve hükümet görevlileri ile dış temsilciliklerin harcamaları çıktıktan sonra kalan miktarı göstermektedir.

Tablo 27

Ödemeler Dengesi

Milyon ABD \$

	1985	1986	1987	Değişme %	
				1985-86	1986-87
I. Cari İşlemler					
A. Dış Ticaret					
1. Dışsatım	46.3	52.0	55.1	12.3	6.0
2. Dışalım	143.0	153.2	221.0	7.1	44.2
Dış Ticaret Dengesi	-96.7	-101.2	-165.9	4.7	63.9
B. Görünmeyen İşlemler					
1. Turizm (net)	47.3	52.0	103.5	9.9	99.0
2. Diğer Görünmeyenler (net)	26.7	27.6	41.7	3.4	51.1
Görünmeyen İşlemler Dengesi	74.0	79.6	145.2	7.6	82.4
Cari İşlemler Dengesi	-22.7	-21.6	-20.7	-4.8	-4.2
II. Sermaye Hareketleri					
1. T.C. Yardım ve Kredileri	36.4	28.4	35.5	-22.0	25.0
2. Diğer Dış Yardımlar	4.9	6.5	8.3	13.3	27.7
3. Bedelsiz Dışalım	37.4	37.2	63.9	-0.5	71.8
4. Kısa Vadeli Diğer Sermaye Hareketleri	-43.0	-37.2	-63.9	-13.5	71.8
Sermaye Hareketleri Dengesi	35.7	34.9	43.8	-2.2	25.5
Genel Denge	13.0	13.3	23.1	2.3	73.7
III. Rezerve Hareketleri (-Artış +Azalış)	-11.6	-4.1	-26.2	-64.7	639.0
IV. Net Hata ve Noksan	-1.4	-9.3	3.1	564.3	1240.0

Kaynak: Devlet Plânlama Örgütü

Tablo 28

**Türkiye ve Diğer Ülkelerden Gelen Turistler
1987-1988**

Yıllar	T.C.den Turist	% Payı	Diğer Ülkelerden Turist	% Payı	Toplam
1978	104738	92.8	8172	7.2	112910
1979	95115	87.7	13286	12.3	108401
1980	69808	82.6	14703	17.4	84511
1981	62660	80.2	15474	19.8	78134
1982	65018	74.2	20611	25.8	87629
1983	78467	79.3	20467	20.7	98934
1984	93413	82.4	19905	17.6	113318
1985	103791	83.0	21284	17.0	125075
1986	107064	80.0	26766	20.0	133830
1987	147965	80.3	36372	19.7	184337
1988 (4 ay yaklaşık)	54349	84.0	10388	16.0	64737
Ocak	15088		1473		16561
Şubat	12986		1949		14935
Mart	12859		3891		16750
Nisan	13416		3075		16491

Kaynak: Ulaştırma, Bayındırlık ve Turizm Bakanlığı
Devlet Plânlama Örgütü

III Bölüm

MERKEZ BANKASININ YILLIK HESAPLARI

Tablo 29

KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI'NIN
31.12.1987 TARİHLİ BİLANÇOSU

Milyon TL

AKTİF	1987 Aralık	1986 Aralık	PASİF	1987 Aralık	1986 Aralık
Döner Değerler (1)	60.203.5	28.188.8	Hazine Cari Hesabı (5)	31.462.0	-
Krediler (2)	12.943.6	10.703.0	Mevduat (6)	19.469.5	10.377.2
Bina ve Teçhizat (3)	60.8	51.4	Mevduat Munzam Kar.(7)	15.791.4	5.620.0
Diğer Aktifler (4)	907.5	8.394.3	Fonlar (8)	927.1	26.339.5
			Diğer Pasifler (9)	147.3	2.047.8
			Öz Kaynaklar (10)	6.318.1	2.953.0
	74.115.4	47.337.5		74.115.4	47.337.5

Tablo 30

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI'NIN
1.1.1987-31.12.1987 DÖNEMİ KAR VE ZARAR HESABI

Milyon ₺

GİDER	1987		1986		GELİR	1987		1986	
	1.1.87-31.12.87		1.1.86-31.12.86			1.1.87-31.12.87		1.1.86-31.12.86	
Personel Giderleri (11)	289.0		145.9		Alınan Faizler (14)	5.709.4		2.511.5	
İdari Giderler (12)	715.2		105.0		Alınan Komisyonlar (15)	308.0		201.4	
Verilen Faizler (13)	1.846.8		677.8		Kambiyo İşleri Gelirleri	124.3		83.2	
Verilen Komisyonlar	70.0		8.8		Sair Gelirler	20.7		12.7	
Amortismanlar	9.3		7.3						
Kasadaki ₺ ve Efektifler Sigortası	500.0		-						
Sair Giderler	23.6		26.9						
Kâr	2.708.5		1.837.1						
	6.162.4		2.808.8			6.162.4		2.808.8	

HESAPLAR HAKKINDA AÇIKLAMALAR

	Milyon ₺	
	1987 Aralık	1986 Aralık
(1) DÖNER DEĞERLER:		
Kasa	4.315.6	1.600.9
Altın Kasası	2.4	1.5
Efektif Deposu	4.907.7	1.554.3
(Dolar Karşılıkları, 31.12.1986'da 2,056,264 31.12.1987'de 4,819,276 ABD Dolarıdır.)		
Hariçteki Bankalar (₺)	5.372.0	510.7
Hariçteki Bankalar (Yabancı Para)	45.605.8	24.521.4
(Dolar Karşılıkları 31.12.1986'da 32,440,186, 31.12.1987'de 44,784,017 ABD Dolarıdır.)		
	<u>60.203.5</u>	<u>28.188.8</u>
(2) KREDİLER		
Hazineye Kısa Vadeli Avans	3.500.0	3.500.0
Hazine Kef. Haiz Bonolar Üzerine Avans	7.854.6	5.911.1
İhracat Senetleri Üzerine Avans	198.1	170.4
Küçük Sanat Erbabı Senetleri Üzerine Avans	641.4	362.6
Ticaret Senetleri Üzerine Avans	190.0	202.9
Sanayi Senetleri Üzerine Avans	279.2	436.5
Tarım Senetleri Üzerine Avans	280.3	102.7
Özel Avanslar	-	16.8
	<u>12.943.6</u>	<u>10.703.0</u>
(3) BİNA VE TEÇHİZAT		
Teçhizat	61.7	44.9
Eksi: Amortisman	19.2	12.4
	42.5	32.5
Bina	20.8	20.8
Eksi : Amortisman	2.5	1.9
	18.3	18.9
	<u>60.8</u>	<u>51.4</u>
(4) DİĞER AKTİFLER		
Hazine Cari Hesabı	-	8.003.7
Muvakkat Borçlular	897.5	384.3
İlk Tesis Giderleri	9.5	9.4
Eksi : Amortisman	7.2	5.3
	2.3	4.1
Kırtasiye ve Matbua Deposu	7.7	2.2
	<u>907.5</u>	<u>8.394.3</u>

	Milyon ₺	
	1987 Aralık	1986 Aralık
(5) HAZİNE CARİ HESABI		
Maliye Bakanlığının 8/4/1987 tarih ve 36/79-54/87 sayılı kararı ile Döviz İstikrar ve Fiyat İstikrar fonları hesapları H.C.H. bünyesine alınmıştır. 31.12.1987 tarihi itibarıyla Döviz İstikrar Fonunda 41,871,943,105.-₺ Fiyat İstikrar fonunda ise 7,762,535,650.-₺ mevcuttur.		
(6) MEVDUATLAR		
Türk Parası	10.885.2	6.234.2
Yabancı Parası	8.584.3	4.143.0
	<u>19.469.5</u>	<u>10.377.2</u>
(7) MEVDUAT MUNZAM KARŞILIKLARI		
Bankalararası mevduat hariç, tüm Bankaların ₺ Mevduatlarının %15'i ile Döviz tevdiat ve mevduatlarının %20'sinin Merkez Bankasına yatırılacağı hakkında 35/1987 sayılı Yasanın 24. maddesi uyarınca yatırılan miktarları gösterir.		
	<u>15.791.4</u>	<u>5.620.6</u>
(8) FONLAR		
Döviz İstikrar Fonu	-	21.536.4
Fiyat İstikrar Fonu	-	4.803.1
Faiz Farkı Fonu	803.6	-
Turizm Geliştirme ve Tanıtma Fonu	123.5	-
	<u>927.1</u>	<u>26.339.5</u>
(9) DİĞER PASİFLER		
Muvakkat Alacaklılar ₺ ve Kby. ile Alacaklı Transituar Hesabını gösterir.		
(10) ÖZ KAYNAKLAR		
Sermaye		250.0
İhtiyatlar		2.584.6
Karşılıklar		118.4
		<u>2.953.0</u>
1987 Kârından yapılan tahsis :	2.708.6	
Ödenmemiş Sermayeye	1.750.0	
İhtiyatlara	958.6	
Karşılıklar	656.5	
	<u>6.318.1</u>	

	Milyon TL	
	1987	1986
	1.1.87-31.12.87	1.1.86-31.12.86
(11) PERSONEL GİDERLERİ		
Yönetim Kurulu Maaşları	30.4	22.5
Personel -		
Maaşlar (Asli Maaşlar + Mem. Öd. + H.P.)	163.2	51.1
Diğer	95.4	72.3
	258.6	123.4
	289.0	145.9
(12) İDARİ GİDERLER		
Sigorta	641.2	57.0
Kıymet Yollama Giderleri	50.0	26.6
Kırtasiye, Matbua	12.2	5.7
Telex, Telefon	4.1	3.5
Diğer	7.7	12.2
	715.2	105.0
(13) VERİLEN FAİZLER		
Banka Mevduatları	663.9	206.3
Mevduat Munzam Karşılıkları	883.9	374.0
Döviz Hesapları	299.0	97.5
	1.846.8	677.8
(14) ALINAN FAİZLER		
Dış Muhabirler	3.705.5	1.608.8
Yerel Faizler	2.003.9	902.7
	5.709.4	2.511.5
(15) ALINAN KOMİSYONLAR		
Yabancı Para	186.6	144.0
Türk Lirası	121.4	57.4
	308.0	201.4

IV. BÖLÜM

BANKACILIK İSTATİSTİKLERİ

BANKACILIK İSTATİSTİKLERİ

Müteakip sayfalardaki tablolar aşağıda listesi verilen Bankaların verilerinden derlenmiştir.

K.K.T.C. Merkez Bankası

T.C. Ziraat Bankası

Türk Bankası Ltd.

Türkiye İş Bankası A.Ş.

K.T. Kooperatif Merkez Bankası Ltd.

K. Kredi Bankası Ltd.

Türkiye Halk Bankası A.Ş.

K. Vakıflar Bankası Ltd.

K. Ticaret Bankası Ltd.

K. Endüstri Bankası Ltd.

K. Faisal İslâm Bankası Ltd.

Asbank Ltd. (Haziran 1986 tarihinden itibaren faaliyete başlamıştır.)

Tablo 31

BANKALARIN AKTİF ÖZETLERİ

Milyon TL

Tarih	Kasa	Merkez Bankası Bakiyesi	Dahili Bankalar Bakiyesi	Harici Bankalar Bakiyesi	Yatırımlar	İskonto Senetleri	Avans ve Krediler	Diğer Aktifler	Aktifler Toplamı
1984									
Aralık	1.032.2	4.462.5	3.469.5	15.631.9	85.8	736.1	36.305.9	24.955.9	86.679.8
1985									
Mart	1.102.3	3.822.1	3.406.5	20.025.7	87.2	951.7	39.880.1	24.523.5	93.799.1
Haziran	1.857.8	3.490.3	3.119.1	20.966.8	93.9	1.232.0	44.244.7	25.071.0	100.055.6
Eylül	1.821.6	5.050.4	3.572.3	20.697.5	86.7	1.560.5	48.587.9	28.618.3	109.995.2
Aralık	1.539.8	5.275.5	4.776.4	19.730.8	90.3	2.122.2	56.884.3	24.587.5	115.006.8
1986									
Mart	1.884.4	7.550.6	1.169.8	26.316.2	105.4	2.899.3	65.336.7	15.907.4	121.169.8
Haziran	2.092.5	9.343.8	2.879.7	27.815.5	121.0	3.380.1	68.479.0	31.656.1	145.767.7
Eylül	2.686.8	11.054.8	2.203.5	29.642.8	187.6	3.360.6	71.942.2	37.805.8	158.884.1
Aralık	2.377.5	13.994.7	2.735.2	35.944.5	193.4	4.217.3	41.903.0	28.655.1	130.020.7
1987									
Mart	3.656.6	15.434.1	2.715.4	42.555.3	207.4	3.942.0	31.565.9	37.699.3	137.776.0
Haziran	3.897.3	18.115.8	2.938.9	55.573.1	206.3	3.159.9	33.543.2	47.926.8	165.361.3
Eylül	5.365.5	22.565.3	3.907.5	60.512.6	528.7	2.898.7	36.713.9	61.271.5	193.763.7
Aralık	4.968.5	31.081.1	4.587.3	67.468.6	881.2	3.821.8	48.909.6	57.978.5	219.696.6
1988									
Ocak	4.019.2	28.633.0	2.330.0	72.317.1	928.7	4.610.1	51.042.7	66.670.7	230.551.5
Şubat	4.553.7	36.071.5	2.924.8	71.582.3	918.0	3.655.3	52.672.0	75.063.3	247.440.9
Mart	4.682.3	40.962.7	2.866.3	66.141.4	927.5	3.472.4	51.899.7	82.303.3	253.255.6

Not: (1) Yukarıdaki tabloya K.K.T.C. Merkez Bankası rakamları dahil edilmemiştir.

(2) K.K.T.C.'ye T.C. Ziraat Bankası'nca dış kaynak niteliğinde ve Kamu Kredisi şeklinde sağlanan toplam kredi miktarı, yerel banka plasmanlarının daha iyi değerlendirilmesine olanak sağlamak amacıyla, Aralık 1986'dan itibaren bu liste amaçları için T.C. Ziraat Bankası Bilançosundan ihraç edilmiştir.

Tablo 32

BANKALARIN PASİF ÖZETLERİ

Milyon ₺

Tarih	Sermaye ve İhtiyatlar	İlk Talep	Küçük Tasarruf	Vadeli Mevduat	Merkez Bankasına Borçlar	Dahili Bankalar Alacak Bakiyesi	Ödenecek Senetler	Diğer Pasifler	Pasifler Toplamı
<u>1984</u>									
Aralık	5.515.6	7.975.3	3.426.1	9.550.3	6.3	3.088.4	110.9	57.006.9	86.679.8
<u>1985</u>									
Mart	6.981.3	8.302.9	3.011.3	11.914.5	19.5	1.463.3	60.4	62.045.9	93.799.1
Haziran	8.969.2	8.520.5	2.181.0	13.326.4	75.5	885.1	92.1	66.005.8	100.055.6
Eylül	11.630.7	9.129.2	2.001.5	13.820.8	128.7	1.022.3	82.9	72.179.1	109.995.2
Aralık	8.289.7	9.269.7	2.160.4	16.251.9	251.7	1.018.5	93.1	77.671.8	115.006.8
<u>M E V D U A T</u>									
<u>1986</u>									
Mart	7.946.7		38.208.6		851.6	825.5	41.1	73.296.8	121.169.8
Haziran	8.417.6		46.006.7		1.012.8	2.436.4	132.7	87.761.5	145.767.7
Eylül	8.550.1		50.408.2		1.012.9	1.667.0	737.8	96.508.1	158.884.1
Aralık	10.950.8		65.280.7		1.116.1	2.231.3	32.9	50.408.9	130.020.7
<u>1987</u>									
Mart	12.707.6		77.206.7		1.450.9	1.584,6	314.1	44.512.1	137.776.0
Haziran	12.830.3		97.355.2		1.432.8	2.828.8	436.5	50.477.7	165.361.3
Eylül	14.187.0		118.776.2		1.008.6	3.640.0	375.3	55.776.6	193.763.7
Aralık	17.745.3		139.438.5		1.265.4	3.687.2	807.4	56.752.8	219.696.6
<u>1988</u>									
Ocak	19.735.7		142.234.4		1.638.1	2.368.5	262.3	64.312.5	230.551.5
Şubat	21.762.5		152.226.7		1.954.0	2.178.0	254.2	69.065.5	247.440.9
Mart	24.381.4		152.560.7		1.840.7	2.080.5	71.1	72.321.2	253.255.6

Not: (1) Yukarıdaki tabloya K.K.T.C. Merkez Bankası rakamları dahil edilmemiştir.

(2) K.K.T.C.'ye T.C. Ziraat Bankası'na dış kaynak niteliğinde ve Kamu Kredisi şeklinde sağlanan toplam kredi miktarı yerel banka plasmanlarının daha iyi değerlendirilmesine olanak sağlamak amacıyla, Aralık 1986'dan itibaren bu liste amaçları için T.C. Ziraat Bankası Bilançosundan ihraç edilmiştir.

İSKONTO SENETLERİ VE BANKALAR PLASMANLARININ SEKTÖREL DAĞILIMI

Milyon TL

Tarih	Kamu Kurum ve Kuruluşları	Tarım	Taşocak-cılığı	İmalât Sanayii	Yük Taşıma-cılığı	Yurt içi ve Yurt dışı Ticaret	Bina ve İnşaat	Turizm	Şahsi ve Mesleki Borçlar	İskonto Senet-leri	Toplam
<u>1984</u>											
Aralık	26.169.1	3.434.9	4.5	470.7	137.9	4.285.7	660.6	95.7	2.047.6	617.3	37.924.0
<u>1985</u>											
Mart	29.423.4	3.905.3	3.5	498.8	180.5	4.408.3	630.7	103.8	2.146.5	856.7	42.157.4
Haziran	32.506.0	3.680.7	0.5	548.8	212.9	5.144.8	639.0	116.6	2.554.3	1.077.1	46.475.7
Eylül	39.209.4	2.695.7	0.7	590.7	169.2	5.716.8	596.3	98.4	2.811.7	1.263.0	53.151.9
Aralık	46.761.2	5.274.2	2.5	801.4	172.6	6.258.0	676.4	122.7	3.448.7	1.882.9	65.400.6
<u>1986</u>											
Mart	53.239.2	5.758.5	35.4	1.569.5	114.1	7.440.6	693.9	108.5	3.362.3	2.899.3	75.221.2
Haziran	52.700.5	5.565.6	37.2	1.571.4	191.8	10.018.4	824.8	126.6	3.524.1	3.380.0	77.940.4
Eylül	55.801.8	4.693.2	37.4	1.757.1	235.7	12.194.8	890.1	157.9	3.555.6	3.360.6	82.684.2
Aralık	11.107.4	6.670.5	36.4	1.971.1	250.6	14.516.3	1.011.5	158.4	4.032.2	4.217.3	43.998.7
<u>1987</u>											
Mart	9.226.4	8.000.7	2.8	2.167.6	503.5	16.051.5	1.273.7	310.5	4.775.0	3.942.0	46.233.8
Haziran	8.215.3	7.169.6	0.0	1.450.6	443.5	18.254.9	1.562.9	449.5	5.710.7	3.159.9	46.416.9
Eylül	9.574.8	5.056.8	0.0	1.925.0	324.5	22.447.6	1.754.8	522.8	6.175.9	2.898.7	50.680.9
Aralık	11.354.6	9.306.8	0.0	2.601.1	274.1	27.984.1	2.103.2	589.2	7.951.5	3.821.8	65.986.4
<u>1988</u>											
Ocak	11.067.5	10.555.4	0.0	2.619.2	449.1	28.381.6	2.469.1	682.3	7.786.4	4.610.1	68.620.7
Şubat	11.033.3	10.994.1	0.0	2.752.9	403.5	29.484.6	2.414.9	597.1	7.521.7	3.655.3	68.857.4
Mart	11.266.0	10.682.2	0.0	2.601.8	377.0	28.851.8	2.153.4	596.2	8.086.8	3.472.4	68.087.6

Not: K.K.T.C.'ye T.C. Ziraat Bankası'na dış kaynak niteliğinde ve Kamu Kredisi şeklinde sağlanan toplam kredi miktarı, yerel banka plasmanlarının daha iyi değerlendirilmesine olanak sağlamak amacıyla, Aralık 1986'dan itibaren bu liste amaçları için T.C. Ziraat Bankası Bilançosundan ihraç edilmiştir.

Tablo 34

İSKONTO SENETLERİ VE BANKALAR PLASMANLARININ SEKTÖREL YÜZDE (%) DAĞILIMI

Milyon ₺

Tarih	Kamu Kurum ve Kuruluşları	Tarım	Taşocak-cılığı	İmalât Sanayii	Yük Taşımacı-lığı	Yurt içi ve Yurt dışı Ticaret	Bina ve İnşaat	Turizm	Şahsi ve Mesleki Borçlar	İskonto Senet-leri	Toplam
1984											
Aralık	69.00	9.06	0.01	1.24	0.37	11.30	1.74	0.25	5.40	1.60	100.0
1985											
Mart	69.79	9.26	0.01	1.18	0.43	10.46	1.50	0.25	5.09	2.03	100.0
Haziran	69.94	7.92	0.00	1.18	0.46	11.07	1.37	0.24	5.50	2.32	100.0
Eylül	73.77	5.07	0.00	1.11	0.32	10.76	1.12	0.18	5.29	2.38	100.0
Aralık	71.50	8.07	0.00	1.23	0.26	9.57	1.03	0.19	5.27	2.88	100.0
1986											
Mart	70.78	7.66	0.05	2.09	0.15	9.89	0.92	0.15	4.47	3.84	100.0
Haziran	67.62	7.14	0.05	2.01	0.24	12.86	1.06	0.16	4.52	4.34	100.0
Eylül	67.49	5.68	0.05	2.12	0.28	14.75	1.08	0.19	4.30	4.06	100.0
Aralık	25.25	15.16	0.08	4.48	0.57	32.99	2.30	0.42	9.16	9.59	100.0
1987											
Mart	19.96	17.30	0.01	4.69	1.09	34.72	2.75	0.67	10.28	8.53	100.0
Haziran	17.70	15.45	0.00	3.12	0.95	39.33	3.37	0.97	12.30	6.81	100.0
Eylül	18.89	9.98	0.00	3.80	0.64	44.29	3.46	1.03	12.19	5.72	100.0
Aralık	17.21	14.10	0.00	3.94	0.42	42.41	3.19	0.89	12.05	5.79	100.0
1988											
Ocak	16.13	15.38	0.00	3.82	0.65	41.36	3.60	0.99	11.35	6.72	100.0
Şubat	16.02	15.97	0.00	4.00	0.58	42.82	3.51	0.87	10.92	5.31	100.0
Mart	16.55	15.69	0.00	3.82	0.55	42.37	3.16	0.88	11.88	5.10	100.0

Not: K.K.T.C.'ye T.C. Ziraat Bankası'nca dış kaynak niteliğinde ve Kamu Kredisi şeklinde sağlanan toplam kredi miktarı, yerel banka plasmanlarının daha iyi değerlendirilmesine olanak sağlamak amacıyla, Aralık 1986'dan itibaren bu liste amaçları için T.C. Ziraat Bankası Bilânçosundan ihraç edilmiştir.

Tablo 35

BANKALAR TÜRK PARASI MEVDUATLARININ VADELERİNE GÖRE ANALİZİ

Milyon TL

Tarih	Vadesiz Mevduat	İhbarlı Mevduat	Vadeli Mevduat				Toplam Mevduat
<u>1984</u>							
Aralık	16.774.5	168.7	9.505.6				26.448.8
<u>1985</u>							
Mart	17.158.6	112.2	11.766.9				29.037.7
Haziran	19.948.1	168.3	13.086.7				33.203.1
Eylül	22.902.2	75.6	13.811.4				36.789.2
Aralık	24.666.3	9.2	16.242.7				40.918.2
<u>Vadeli Mevduat</u>							
			1 ay vadeli mevduat	3 ay vadeli mevduat	6 ay vadeli mevduat	1 yıl vadeli mevduat	
<u>1986</u>							
Mart	28.084.7	-	-	1.729.7	752.8	15.085.5	45.652.7
Haziran	33.911.6	-	-	2.604.5	1.190.9	15.604.1	53.311.1
Eylül	31.975.9	-	-	2.695.4	1.154.7	17.921.5	53.747.5
Aralık	37.135.5	-	-	2.430.2	1.270.1	21.835.5	62.671.3
<u>1987</u>							
Mart	42.612.0	813.8	-	3.657.1	2.009.6	27.653.2	76.745.7
Haziran	44.667.3	1.357.4	-	5.304.4	4.037.8	33.479.1	88.846.0
Eylül	45.883.2	2.058.8	-	5.531.7	4.584.9	39.689.9	97.775.5
Aralık	55.372.9	1.895.3	-	6.687.6	3.464.0	44.030.3	111.450.1
<u>1988</u>							
Ocak	55.886.9	2.022.9	-	6.785.6	3.847.3	44.956.6	113.499.3
Şubat	57.429.2	2.293.4	-	6.930.5	3.802.4	46.134.0	116.589.6
Mart	60.111.1	303.7	-	9.418.7	3.980.2	49.292.0	123.610.9

Tablo 36

BANKALAR TÜRK PARASI MEVDUATLARININ NİTELİĞİNE GÖRE ANALİZİ

Tarih	Resmi Mevduat	Ticari Mevduat	Tasarruf Mevduatı	Toplam Mevduat
<u>1984</u>				
Aralık	12.202.6	1.866.7	12.379.5	26.448.8
<u>1985</u>				
Mart	13.196.0	1.931.3	13.910.3	29.037.6
Haziran	16.018.4	2.614.9	14.569.8	33.203.1
Eylül	19.030.7	3.248.6	14.509.9	36.789.2
Aralık	21.815.4	3.023.6	16.079.2	40.918.2
<u>1986</u>				
Mart	25.460.1	3.240.7	16.951.9	45.652.7
Haziran	29.029.2	4.321.6	19.960.3	53.311.1
Eylül	28.136.4	4.199.3	21.411.8	53.747.5
Aralık	27.565.7	8.169.3	26.936.3	62.671.3
<u>1987</u>				
Mart	37.872.7	5.074.4	33.798.6	76.745.7
Haziran	37.623.5	7.067.9	44.154.6	88.846.0
Eylül	38.262.6	8.337.6	51.175.3	97.775.5
Aralık	49.057.3	9.812.0	52.580.8	111.450.1
<u>1988</u>				
Ocak	49.760.6	9.931.6	53.807.1	113.499.3
Şubat	50.561.0	10.400.0	55.628.6	116.589.6
Mart	53.818.0	10.694.8	59.098.1	123.610.9

V. Bölüm

TABLULARIN LİSTESİ

ME.1.1.

Tabloların Listesi

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1 Avans ve Reeskont İşlemleri	10
" 2 Avans ve Reeskont Borç Bakiyeleri	11
" 3 Devletin Kur Hesabında Tutulan Dövizin ABD Doları Karşılığı Olarak Dökümü	14
" 4 Bankaların Bankalar Kurundan Tuttuğu Dövizin ABD Doları Karşılığı Olarak Dökümü	16
" 5 Döviz Rezervlerinin Artış Hızı	18
" 6 Döviz Tevdiat ve Döviz Mevduat Hesaplarının Cins ve Vadelerine Göre Dökümü	19
" 7 Türk Lirası Mevduatın Artış Hızı	21
" 8 K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar Nezdinde Resmî Mevduat	23
" 9 Türk Lirası Mevduat Artış Hızı ile Toplam Plasman Artış Hızının Karşılaştırması	25
" 10 İskonto Senetleri ve Banka Plasmanlarının Sektörel Bazda ve Geçmiş Dönemle Karşılaştırması	26
" 11 GSMH'nin Dağılımı ve Sektörel Katma Değerlerin Büyüme Hızları (cari üretici fiyatlarıyla)	29
" 12 GSMH'nin Dağılımı ve Sektörel Katma Değerlerin Büyüme Hızları (sabit üretici fiyatlarıyla)	30
" 13 Kaynaklar-Harcamalar Dengesi (cari fiyatlarla)	32
" 14 Kaynaklar-Harcamalar Dengesi (sabit fiyatlarla)	33
" 15 İstihdamın Sektörel Dağılımı ve Nüfus	35
" 16 Hayat Pahalılığı	37
" 17 Hayat Pahalılığının Mal ve Hizmet Gruplarına Göre Dağılımı	38
" 18 GSMH ile Karşılaştırmalı Bütçe Analizi	40
" 19 Karşılaştırmalı Bütçe Özeti	41
" 20 Yıllar İtibariyle Bütçe Açıkları	42
" 21 T.C. Ziraat Bankasından Sağlanan Krediler (faizler hariç)'in yıllar itibariyle Dökümü	43
" 22 K.K.T.C.'nin Türkiye ve Diğer Ülkelerle Olan Dış Ticareti	46
" 23 Ülkeler İtibariyle Dış Ticaret	47
" 24 Dış Satımın Yapısı	48
" 25 Mal Gruplarına Göre Dış Alım	49
" 26 Dış Ticaret	50
27 Ödemeler Dengesi	52
" 28 Türkiye ve Diğer Ülkelerden Gelen Turistler	53

		<u>Sayfa</u>
Tablo 29	K.K.T.C. Merkez Bankası'nın Bilânçosu	55
"	30 K.K.T.C. Merkez Bankası'nın Kâr ve Zarar Hesabı	56
"	31 Bankaların Aktif Özetleri	62
"	32 Bankaların Pasif Özetleri	63
"	33 İskonto Senetleri ve Bankalar Plasmanlarının Sektörel Dağılımı	64
"	34 İskonto Senetleri ve Bankalar Plasmanlarının Sektörel Yüzde (%) Dağılımı	65
"	35 Bankalar Türk Parası Mevduatlarının Vadelerine Göre Analizi	66
"	36 Bankalar Türk Parası Mevduatlarının Niteliğine Göre Analizi	67